

Unirea

Foie bisericească-politică.

Abonamentul:

Pentru monarhie.
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frc., $\frac{1}{2}$
an 9 frc., $\frac{1}{4}$ an
4 frc. 50 cm.

Foie apare în fiecare
Sămbătă.

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
ora 12 fil., a treia
ora 10 fil.

Tot ce privește foia,
să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirea”
în
Blaș.

Anul XIII.

Blaș 3 Ianuariu 1903.

Numărul 1.

Cătră P. T. Cetitori.

Aflându-ne la începutul anului 1903, rugăm călduros pe toți cetitorii noștri, să binevoască a grăbi cu achitarea abonamentelor restante.

Plătitorilor regulați le mulțămim pentru interesul ce ne arată, și îl rogăm a-și renoua abonamentul de timpuriu. Spre care scop alăturăm câte o asemnațiune postală.

Prețul rămâne tot cel de până aci arătat în fruntea foil.

Administrațiunea.

Christos se nasce măriti-l.

Serbătorile născerii Rescumpărătorului nostru, încă o dată vrednic am fost a le ajunge. E serbătorea familiilor, serbătorea pruncilor. Toți, mic și mare, se bucură de născerea Pruncului Isus.

Nici o serbătore nu petrunde inimile atât de adinc și nu produce o invelmășelă a atâtor gingașe simțiri, ca serbătorea născerii Domnului. Și cu drept cuvint. Familia e temelul omenimei întregi. Iar născerea Domnului e serbătorea familiei.

Dar ore a serbători însemnă a ne da în toilul petrecerilor și a desfătărilor?

Ori dără serbătore adevărată e numai aceea, la care se face părtaș omul întreg, sufletul și trupul, și mai ales sufletul?

Serbătorile ne reamintesc evenimente mari. Ele sint aniversări. Prin urmare cu prilejul serbătorilor trebuie să ne întorcem cu gândirea noastră la evenimentele trecutului, să le aprețim însemnătatea și să tragem învățăturile ce din aceea însemnătate a lor ni se imble.

Înainte cu nouesprezece veacuri se nasce Christos, mesia cel prorocit, pe care îl așteptau poporele.

Domnia materiei stăpinea lumea de atunci. Ordinea firască era conturbată. Trupul, sensualismul, avuțiile, desfriul omorise spiritul. Era o stare de nesuferit. Simțul firesc înăscut de

cinste și de omenie produsese o grătă a omului față de sine însuși. Era un reu general, o infecțiune obștască, o inveninare a societății întregi. Vedeau reul cu toții. Doftor nu se găsia. Păcatul strămosesc își produsese toate rōdele, omenimea ajunsese la ruină totală.

Atunci s'a născut Isus, cuvintul cel întocmai vecinic și fără de început al Tatălui.

Și El — regele nemuritor al mării — nu și-a ales de mamă pe puternica împărătesă a lumii pe atunci cunoscută, ci pe porumbea cea nevinoată din Nazareth; nu și-a ales de lăgan Capitoliul, ci ieslele umilite din Vifaim.

De ce ore?

Ca să ne facă să iubim umilința și serăcia. Ca să învățăm, că a fi sărac nu e rușine. Ca să cunoșcem, că curățenia, simplitatea moravurilor, umilința, răbdarea, dragostea imprumutată, disprețul desmerdărilor lumesci, aceste singure pot regenera neamul și pot renasce omenimea decădută.

Și în viața sa pămintescă ce pildă ne-a dat Isus?

Tot asemenea ca și la născerea sa. A fost esemplar al tuturor virtuților.

Și la mōrtea Sa?

A sigilat cu sângele său religiunea adevărului său, jertfă aducându-se pe sine pentru rescumpărarea noastră a făpturilor sale.

Și învățăm noi din amintirea serbătorilor noastre?

Ore nu purtăm și nu trăim tot așa, ca și când Christos nu s'ar fi născut și n'ar fi murit pentru noi?

În serbătorile născerii, în onōrea pruncului Isus, sintem noi mai umiliți, mai cu îndurare față de cei seraci și amăriți, mai îngrijați de curățenia sufletelor noastre, mai deslipiți de cele pămintesci?

Dacă ne dăm bine sēma de noi, de societatea noastră, de neamul nostru, trebuie cu îngrozire să recunoșcem, că am ajuns parcă în stărea în care să găsia omenimea înainte de născerea mântuitorului.

Ori dără nu vedem noi, că și azi domnia materiei stăpinesce inimile, mințile și sufletele tuturor? Nu vedem cum umblă toți a trăi și a se îmbogăți pe spinarea altora, necăutând, că ore calea

ce o bat, cinstită și permisă e ore? ce le pasă? numai să fie satisfăcute poftele lor, nu cumva să fie siliți a răbda ceva frig și fōme.

Nu vedem cum ura a înlocuit dragostea, cum se opresce om pe om, pretin pe pretin? Am ajuns până acolo de pretinia se ține numai de mască pentru a înșela și seduce pe așa numitul „prietin”?

Într'adevăr, ne vine ispita de a crede, că pentru noi nici nu s'a născut Christos.

Să ne gândim dar în zilele aceste sfinte la marea taină a născerii lui Christos.

Să serbătorim în cercul familiilor cât mai intim, cât mai cu dragoste născerea lui Christos. Să facem, ca zilele aceste, să fie zile de dulci mângăieri, pentru fiesce care membru al familiei.

Să ne renascem cu Christos și noi.

Isus a luat trup omenesc, ca să-l îndumnezească. Așa dar să nu uităm că trupul nostru locuință este a Spiritului Sfânt.

Christos s'a născut în umilință. Să fim dar și noi umiliți. Să nu ne socotim mai bun, de cât alții, din contra să ne socotim servi nevrednici.

Christos s'a născut sărac. Să nu socotim dar nici noi de țintă finală câștigarea de bunuri pămintesci, ci să prețuim mai pe sus de toate bunătățile pămintesci, sufletul nostru nemuritor, cinstea, taria de caracter, corectitatea între toate împrejurările.

Christos s'a rugat pentru contrarii săi. Să alungăm dar din inimile noastre ori ce sentiment de ură. Să nu grăim pe nimenea de rău. Să facem bine, dacă putem, rău nici o dată și nimēru.

Christos a suferit mōrte pentru adevărul propus de dînsul. Noi asemenea să stăm cu taria pe lângă credința noastră sfintă. Să nu ne sfim a ne mărturisi pe față și cu taria religiunea noastră. Și să nu ne însoțim cu de aceea, cari religiunea acesta și poruncile ei le nesocotesc ori chiar le desprețuesc. Să fim întru toate și pretutindenea creștini.

Născerea lui Christos — să ne fie de folos!

CE VOM FACE?

(m. b.) Vine Crăciunul. Ori câte dureri au trecut prin inima noastră în decurs de un an, în preajma sîntelor serbători ale Nașterii Domnului, toate sînt uitate, ne înviorăm de fericirea aceea nespuse de dulce, care ne reamintesc zilele copilăriei, zile senine, în cari nu cunoșteam durerea, ne vin în memorie chipurile părinților noștri iubiți, duși în lumea cea laltă a odihnei, și vedînd în prejurul nostru surceii nevinovați, pe pruncii noștri, cu cîtă dragoste așteptă pe „moș Crăciun“, sîntem transpuși în altă atmosferă, sîntem prefăcuți cu totul și dorind dorim să sosescă sfînta naștere. Și iacă așa trece an după an din viața noastră, uitînd amărăciunile cele multe, de dragul catorva momente de fericire. Și bine este așa. Prin amărăciuni ne oțelim și ne întărim; nevoile ne învață să prețuim fericirea.

Adevărat este acest curs în viața internă a unei singuratiche familii, și mai adevărat este în viața unui întreg popor. Ca plugarul, care a ajuns la mîezuina locului cu plugul sîu, aruncă ochii peste negra arătură, și cercă să vadă, dacă e netedă și fără de greșuri, ori dără sînt multe crimpele neresturnate, tocmai așa sîntem și noi datorii a reprivi peste faptele noastre din anul ce a trecut, ca înainte să ne învățăm pentru anul ce vine. Căci dacă avem o rodă imbelșugată, apoi brazdele trase în ogorul culturii neamului nostru, trebuie să fie netede și bine așezate, să nu fie greșuri, să nu fie mărăcinii remași neatinși de ferul cel ascuțit al plugului nostru.

De unde vom ști că bine am lucrat sau nu? De unde știe plugarul, că a fost bun sau nu lucrul lui? Din rîda ogorului! Asemenea vom ști și noi din fructele, ce vor fi produs încordările noastre pe toate terenurile libere de muncă ale iubitelui neam român.

Durere, de o mie de ori durere, că în ce privește rîda această obstescă, ea numai mulțumitoare nu este. Fețele cele supte de nevoile vieții, disgustul, une ori chiar la extrem ajuns, de viața însăși a poporului nostru, ne dau de greș închipuirea, ce une ori ni-o facem în momente de entuziasm, privitor la succesul încordărilor, ce credem că am făcut. Mulțumirea sufletescă este izvorul fericirii, cum vom afla fericire, unde nu este mulțumire? Cred că sînt dispensat a înșira lipsa de mulțumire a tuturor, ea este prea bine cunoscută de toți cei ce au ochi de vedut și urechi de audir.

Massa poporului, haștina neamului nostru, este înghenunchiată de marile dări, multele pretensiuni, lipsa de vre un câștig, concurența altora mai iscusiți, și mai ales de întunecimea spirituală, care omoră ori ce avînt, ori ce mișcare de îmbunătățire a sortii. Clasa inteligentă? Dar când au fost vre odată mai mari ca acum amărăciunile acestei clase? Când au fost mai multe ispitele și arcanele ca acum, cari cercă pe unii să-i atragă în tabăra străină, pe alții să-i facă fără de valoare, pe toți să-i țină împărechiați și certați? Muncă asiduă pentru realizarea unei idei, cum va fi în stare să implinescă această clasă sfîșiată? Ce model va fi ea înaintea poporului de rînd? La ce să mai adaugem suveranul dispreț de care sînt

cuprinși unii reprezentanți ai acestei clase, de tot ce e românesc, de tot ce privește smulgerea poporului de jos din starea ticăloasă a iobăgiei spirituale în care zace? Ți se despice inima de durere și necaz mai virtos atunci, când vezi fătăria unor hipocriți „bine voitori“ ai românului, pe cari obrazul îi lasă a duce la extrem și ruină materială o nesocotită a poporului de jos pentru „parale.“

O nouă rană a început să sîngeraze pe trupul nostru, sfîșiat de atâtea altele; înțeleg zizania dintre preoțime și dascălime, aceste două clase, trebuie-ar să fie chiagul în mijlocul poporului.

Și aici dușmanul comun și-a ajuns destul de bine scopul „divide et impera.“ Și încă ne temem, că acesta este încă numai începutul durerilor. Așa dară la stînga, la dreapta, în sus și în jos nemulțumire, și iar nemulțumire. Asta este rîda muncii noastre de ani de a rîndul, și în anul acesta mai mult-pote ca ori și când!

Seninul izvor de fericire dumnezească, nașterea pruncului Isus, despre care cîntă biserica noastră: „Christos pe pămînt, înălțați-ve,“ putea va el alunga norii cei groși și grei, cari ca plumbul apasă inimile? Să mai avem nădejde într'un viitor mai bun sau nu?

Da! să avem, și să credem, că acesta-i procesul, prin care trecem, ca să ne lămurim, ca cu atît mai curați să fim în viitor. Tradițiile neamului nostru, legea, limba, datinele cele bune ale lui, ne impun cu tărie elementară, să înfruntăm ispita depunerii armelor; și să ne făurim prin muncă altă sortă. Străbunii noștri romani, după lupta de la Cane, în care flîrea nobilimei și mîndra ôste romană s'a prăbușit, până la cel din urmă vitez, au cutezat totuși să reieie cu vitejescă bărbăție lucrul de la început, și să înfrunte pe nebiruitul Hanibal și ca finicul au răsărit spre o nouă mărire. Dumnezeu încercă poporele; cele slabe apun, cele tari să oțlesc și odrislesc la nouă viață.

Dar dacă vrem altă sortă, cu altă istețime, cu altă energie să lucrăm. Să-și facă unul fie care datorința sa și nu mai mult, dar din datoria sa se nu lase nefăcut nici o iotă sau o cirtă. Să-și facă datoria cea mai sus puși și mai ales aceștia, dar și cei mai de jos și și aceștia.

Dacă într'o familie împărechiată merg lucrurile reu, cu cît mai mult apoi în marea familie a unui întreg popor? Ambiții reu pricepute, lipsa de disciplină, au făcut să se macine de-a gîba puterile cele mai bune ale neamului nostru. Să mai lăsăm din ambiție unul fie care și din pofta de a ne ridica peste trupul fratelui nostru. Înălțarea unui singur, pe ruina cauzei celei mari, a obstimei este egal cu nimic, ba este un reu nespuse, căci aduce disgust de muncă.

Întâi și mai întâi să ne întorcem la țaranul român, acest deposit de forță neînfrîntă a neamului și cu bună voință și întrepidă energie să-i ridicăm credința într'un viitor mai bun, să-i sădim în inimă dor de lumină și prin unirea forțelor, să-l întărim. Nenumerate sînt mijlocele, prin cari, deși nu într'un an doi, dar de sigur, că mai curînd de cum se crede în deobște, putem să-l ajutăm și să-l facem mai aproape de sfînta cauză a culturii și înălțării lui. Să propagăm iubirea frătească între frați, căci acesta place pruncului Isus și de pe acesta ne vor cunoșce

și alții, că sîntem frați. Iubirea să se arete prin fapte, căci nici de cum nu iubesc cineva pe acela, pe care cu ceea ce pôte, nu-l ajută. Iată mijloc de a apropia și întări pe meseriașii noștri, această clasă foarte plîpîndă încă și tineră la noi, pe comercianții noștri, căci chiar dacă le-am da lor cu 10% mai mult ca la alții streini de neamul nostru, totuși am făcut un bine cauzei de obște, care numai mai tirziu își va arăta rodirile sale.

Pofta de critică pe de întregul, să ni-o mai moderăm și să nu criticăm, numai pentru critică, căci în tot de una vom face mai mult, reu de cît bine.

Loviturile contrarului lovesc în toate părțile. O nouă robie spirituală ni se impune prin magiarizarea cu forță a școlilor și pruncilor noștri. În contra acestei încercări să ne îngrădim și să-i slăbim efectul, știind că este și această încercare un semn al timpului, pe cum mule alte au mai fost, cari ca apa au trecut peste pietri. În schimb să punem cea mai desevisită îngrijire școlilor și învățătorilor, cari propun în ele, ca fiii noștri să primescă lumina cea adevărată și nu trecută prin prismă străină.

Dacă așa vom face, ne vom apropia cu un ceas mai curînd de scopul nostru: înaintarea culturală și bunăstarea materială a neamului nostru, două condiții, cari aduc mulțumire, iar din mulțumire va izvori fericire.

Iată ce se cade să facem. Dumnezeescul prunc Isus, a cărui amintire o serbăm, să ne fie întru ajutor!

Iubileul mănăstirii Grota ferata. Pentru jubileul de 900 ani al arhimandriei basiliane Grotta ferrata din munții de Albano, aproape de Roma, se fac pregătiri mari. Atît Sfîntia Sa cît și ministrul italian al instrucției au dat sume mari, pentru ca serbările jubileului acestuia să reușescă în chip vrednic. Amestecul ministrului italian se plică prin aceea, că după ce Piemontesii au cuprins în 1870 statul papal, parlamentul italian a declarat între multe alte zidiri și mănăstirea Grotta ferrata de monument național. E cunoscut că mănăstirea aceasta o a întemeiat s. Nil în anul 1003 pe cînd dînsul era deja de 93 ani. Din incidentul jubileului se vor rosti mai multe prelecții științifice, cari să îndrepte luarea amite asupra creațiunii acesteia a s. Nil. Prelecții de acestea vor ține și consiliarii aulic Ludovic Pastor, directorul institutului istoric austriac din Roma, baronul Kauzler, fiul comandantului suprem al oștii papale de odinioară, vicariul general al Minorităților P. Fleming, prelatul Duchesne, directorul de ecole franceze din Roma și arhimandritul de la Grotta ferrata don Arsenio Pellegrini.

Corespondințe.

SCRISÓRE DIN BUDAPESTA.

(Guvernul. — Salarele. — Mangra. — Căsătoriile de probă. — Episcopul Orăzii.)

— De la corespondentul nostru. —

(Guvernul.) Ițele guvernului s'au încurcat reu. Săptămîna trecută totă lumea era convinsă, că Széll vine acasă din Viena cu buzele unificate — dar să vede, că e om mai cu minte de cît austriacii, căci acum

austriacii stau pe ducă — iară poziția lui Széll se întărește. Ori cum se vor schimba trebile — pentru noi alt cum e tot una, ori cine e președinte, căci mult bine de la niște unul nu așteptăm — fără de e vorbă, că ore să fie Széll — sau iarăși v'un reformat ca Bánffy — atunci de o mie de ori mai bine Széll. În momentul din ultim află, că pactul e închiat și așa ori ce neliniste trece.

(*Salariile*). Proiectul pentru ameliorarea salariilor oficialilor de stat sînt gata. Așa se zice, că guvernul încă în săptămîna acăsta le va prezenta parlamentului. Pe noi ne interesează salariile profesorilor și a învățătorilor. Salariile profesorilor de la școlile medii vor fi următoarele: Profesorul la denumire primesce 2600 cor + censul cuarterial, ce-l compete în orașul respectiv. Luându-l afară din lista oficialilor, salariul lor se va ameliora prin quinquenii de câte 600 cor. Așa dară șcala e următoare:

1—5 ani 2600 cor. 15—20 ani 4400 cor.
5—10 „ 3200 cor. 20—25 „ 5000 cor.
10—15 „ 3800 cor. 25—30 „ 5600 cor.

fișce încă odată amintesc, că + cens cuarterial. Directorii nu vor mai fi denumiți prin Mafestatea Sa, ci vor fi exmiși din partea Ministeriului — și vor fi puși în 2 clase și anume directorii cu clase paralele și fără clase paralele. Directorii cu clase paralele vor primi un onorar de 1200 cor. — iară cei fără clase paralele numai 800 cor.

Învățătorii vor primi minimul de 1400 cor. și tot la 4 ani li se va urca plata cu 100 cor. Așa dară și dîșii vor fi întră adevăr foarte bine plătiți. În raport cu plata lor trebuie să amintesc lupta, ce a fost între ministrul de finanțe Lukács și ministrul de culte Wlassics. Așa se vorbește — dar încă nu s'a scris — că Wlassics și-a legat postul de minimul de 1700 cor. ce Lukács de fel nu voia să deie. Wlassics l'a amenințat cu abdicarea și așa Lukács a fost constrins să primescă proiectul lui Wlassics. Învățătorii de stat pot așa dară tare mult mulțumi lui Wlassics, — care se vede, că în serios zicală, că el e primul dascăl în țară. E frumos că Wlassics în aceea își caută ambiția ca dascălul să-l iubească.

(*Mangra*). V'ași fi putut scrie încă cu 3 săptămîni înainte de asta, că Mangra nu va fi întărit, — dar nu voiam, să ne mestecăm în treburi, ce nu se țin de noi. Ministrul nu a fost hotărît, ce va face cu Mangra — și cu întărirea a așteptat, până se va rezolva procesul „Controlei“. Foile de azi aduc scirea — că nici vicariatul lui Mangra nu e în siguranță — și se svonesce, că Mangra nefiind întărit de episcop — nu pôte fi nici vicar. Destul că Mangra pôte mulțumi „Controlei“, că azi nu este episcop. În Arad se vor pregăti așa dară pentru o nouă alegere; cine va fi ales, Dumnezeu știe. În unele cercuri se vorbește, că spre a pune capăt certelor, vor ruga pe un laic, cu mare dignitate, a primi episcopatul — dacă acela nu s'ar învoi, atunci se vede că vor alege pe un om peste partide. Foile de aici — pe cum și mulți aderenți alui Hamsea — sînt convinși, că acum va fi ales Hamsea cu majoritate de voturi.

(*Căsătorii de probă*). În „Lucéfărul“ din nrul trecut, dl prof. Dr. Iosif Siegescu, a scris despre căsătoriile de probă din Bănat, în Bănat anume e datină, că părinții

imprenă copil de 13—14 ani cari apoi trăesc în concubinată copilăresc, adecă în căsătorie de probă ca și în căsătoriile regulate. Nevestele se perindză cam pe la toți feciorii satului — până când la al 7-lea sau 8-lea bărbat se stabilesc — cu carele apoi se și cunună. — Dl profesor în articolul său s'a adresat cu rugare către foile române — ca să iefe tréba acăsta în serios — și să se nisuiască din toate puterile a luea contra datinei acesteia păgâne și imorale. Elita societății de aici, cu ocaziunea concertului dat de societatea „Petru Maior“ a pus pe tapet și tréba acăsta — și în decursul vorbirii, și-a exprimat mirarea, că foile noastre române sînt așa de indolente față de un ast fel de lueru. Alt cum nu e mirare, — așa sîntem noi în toate, numai atunci ne dă în gând, că ne amenință v'un pericol când ne arde casa. Ar fi bine ca baremi preoții din locurile respective să iefe tréba în serios și să se ocupe cu chestia acăsta și sinódele protopopesce. Am auzit că Ordinariatul din Lugos, nu peste mult, va da în cauza acăsta un circular, în care va face atentă preoțimea — ca să se nisuiască a opri în ori ce mod căsătoriile de probă — sub responsabilitate personală. Se vede că în fruntea diecesii e un ast fel de bărbat care are simț față de toate necazurile ce ne hântue. Ore ce va face în cauza acăsta consistoriul din Caransebeș?

(*Radu, episcopul Orădi*). Din isvor de tot sigur am înțeles, că la Oradea-mare va fi numit Dr. Demetriu Radu, episcopul Lugosului. Respectivul isvor mi-a spus-o că acăsta a înțeles-o din locurile cele mai competente. Denumirea va mai întârzia din mai multe motive mai înalte — dar credem, că ilustrul Episcop al Lugosului va cânta „Christos a înviat“ în catedrala din Orade.

Cine va fi următorul lui, nu se scie încă sigur; vom mai vedé!

Pestantul.

SFINȚIRE DE BISERICĂ.

Din Bănat 25 Dec.

Dragostea și spiritul de jertfă al țaranului nostru, când e vorba de cel mai puternic scut al credinței, limbei și datinelor strămoșesci: biserica și școla, adeseori ne pun în uimire. Ca prin minune să ridică în toate părțile bisericii și școlii, cari de cari mai frumoșe, cari sînt tot atâtea dovedii ecizante, că în poporul nostru mai este putere de viață și că focul sacru al iubirii de neam și legea strămoșescă nu s'a stîns încă.

Îmi fac o deosebită plăcere, când v'o dovedesc acăsta, cu următorul cas concret, îndeplinit, în mica și neînsemnata noastră comună gr. cat. Lațiuș. Abia sînt câteva zile, de când avurăm fericirea, de a vedea lăcașul Domnului reînviat cu totul.

Biserica din comuna Lațiuș, a fost zidită între anii 1844—46. A fost una dintre celea mai frumoșe și măiestre biserici din jur; dar nemilósă mână a vremii a ruinat-o foarte — în cât era lipsă de o reparatură radicală. — Acăsta s'a și întimplat sub bunul și preaiubitul nostru preot actual A. Ionaș.

Lucrul l'au prestat iubii credincioși, cari însuflețiți de focul sfînt al credinței, cu mic cu mare au sărit dând mână de ajutor blândului lor păstor sufletesc. Din

fondul Religiei încă au primit un ajutor de 4100 cor.

În 14 Dec. a fost binecuvîntată frumoșă biserica. Actul binecuvîntării l'a săvîrșit înaltul delegat al episcopului Rds. Domn Ioan Madincea canonic în Lugos, asistat de preotul local On. Domn: A. Ionaș. Actul binecuvîntării a fost cât să pôte de sublim și înălțător.

La sfîrșitul liturgiei, înaltul delegat într'o cuvîntare frumoșă, arată însemnata biserica, a singurului adăpost, ce ne-a mai ramas în acest present vitreg; apoi laudă hărnicia și spiritul de jertfă a poporenilor din Lațiuș, îndemnându-l să remănă fi credincios al bisericii și când lipsele bisericii vor reclama altă jertfă, cu drag să o aducă.

După ce s'a terminat actul momentos al binecuvîntării, a urmat banchetul dat în ospitală casă a Dni paroch A. Ionaș, la care a participat inteligință în numer considerabil și fruntașii comunei.

Poporul e mândru de falnicia sa biserica; și cu tot dreptul, căci o ast fel de biserica, nu unul sat mic și modest cum e Lațiușul, ci pôte și multor orașe le-ar face fală. — Bravul preot și popor e vrednic de totă lauda.

Un asistent.

Informațiunile despre preoți.

— Decembre, 1902.

Cu 1 Decembre a fie cărui an protopopii și administratorii protopopesce din Archidieceasă sînt îndatorați să substernă Preaveneratei Superiorități bisericesci „informațiune despre purtarea preoților aplicați în păstoria sufletelor, atât cea morală, cât și întră ducerea oficiilor sale ca parochi și directori școlastici.“ Protopopul trebuie să umplă pentru fie care preot din cura animarum 33 rubrici, căci atâtea sînt după formular și isprăvindu-și luerul, îl prezintă Preaveneratului Consistor.

Afacerea acăsta, ce cade în cercul de activitate a protopopilor, o consider de cea mai importantă, atât în ce privesce liniseea consciinții lor, care le dictéază, să fie drepti; cât și în ce privesce așteptarea legitimă a superiorității, care are datorință morală, să pună în cumpănă, atunci, când să tractéază despre un preot, și informațiunea dată din partea protopopului.

Cu aceea, că informațiunile despre purtarea preoților în toate casurile și tot de una corespund adevărului și ast fel dau respuns linisecilor vocii consciinții în urei preoțimei: protopopilor, și forméază ele pentru superioritate un barometru sigur, cu care să măsure greutatea calităților, ce trebuie să le aibă și în cari are să se distingă preoțimea — nu mă ocup. Constat înse, că sînt în prezente împrejurări și lacune, cari ușor pot să determiue pe protopopi, să deie informațiuni false cu sciință ori fără sciință. Protopopul scie, că informațiunile lui să pertractéază în planul ședințelor consistoriale, că stău în cancelariă și în archiv și ast fel scie și aceea, că pe lângă tot obligamintul celor chemați de a ține secretul oficios, ușor să pôte, ca preotul, care a fost informat reu, dar drept, să afle despre informațiune și ca să nu ajungă la neplăceri

cu acela, ori ca să n'audă lamentările lui, că protopopul vrea să-i nimicéscă, — îl clasifică bine.

O altă cauza, ce poate produce informațiuni false, e lacuna aceea din disciplina noastră, că preoții și mai ales protopopii, nu depun jurământ, atunci când sînt denumiți în oficiu. Și în urmă, că ei — după cum scim — n'au nici un mod, după care s'ar putea informa esact despre purtarea preoților.

Causele acestea ușor pot contribui, ca un preot să fie informat: că compune predică, deși în viața lui de preot n'a compus căci cugetă a fi de ajuns, dacă ține pe masa altarului predicile cutărui auctor, din cari cetesce câte una din când în când; — că ține conținut la popor în dumineci și sîrbători, deși vara nu predică pe motivul, că e obosit de lucrul de pre săptămână, iar iarna pe motivul, că-l frig; că în dumineci și sîrbători catechisază tinerimea, ține școlă de Duminică, cu toate, că în viață nu s'a ocupat și cu lucruri de acestea, ma sînt și comune, în cari preotul nici nu mărturisește tinerimea până în ajunul căsătoriilor lor necugetându-se la adevărul, că și un pom și un animal numai așa poate fi fără defecte, sănatos și frumos, dacă de mic se grijesce; — că vizitează școlă și catechisază tinerimea în zilele cutării, cu toate, că vizitarea școlii se întâmplă foarte rar, căci scie d'or, cum că învățătorul își face datorița, ori că nu trăiesce în relațiuni bune cu acela și cu toate, acestea că nu catechisază pe motivul, că și învățătorul scie atât, cât să potă catechisa; — că cetesce, când și când „Unirea“, ce l-o procură biserica înse n'o tale; — că e punctuos, cu toate, că spre a satisface unei ordinațiuni, așteaptă 2—3 ursorii etc.

Ast fel nu e mirare, dacă e cel reu, am acele informațiuni, ca acela, care e bun, conscientios și punctuos, e care consideră preoția în locul prim de o carieră, pe care pot trăi, sum tocmal așa considerat ca acela, care ține preoția de misiune. Și nu e mirare, dacă Preavenerata Superioritate, pe baza unor informațiuni neadeverate, ar pretera pe cel bun față de cel rău. Și în urmă nu e mirare, dacă să mai aud voci, că pentru ce se mă încord prea tare, că în o formă sîntem cualificați cu toții.

Starea acésta de lucruri e desastroasă. Duce la indiferentism, și sfîrșitul ei va fi ruină. Pentru ce, dacă nimic alt ceva n'ar pretinde, pretinde dreptatea și adevărul vecinic, ca aici să se facă o reformă și respective o inovațiune.

Părerea mea e:

1. Fie care protopop să depună jurământ, că va fi conscientios, va fi drept și că cu conscientiositate și dreptate va fi atât în afaceri personale, cât și în cele materiale etc. și acésta cu atât mai virtuos, că nici dreptul bisericesc nu e străin de jurământ și încă în cause de mai mică importanță, dispunînd, ca membrii forului protopopesc să depună jurământ.

2. Pe plicul sub care să substern informațiunile preoților să se scrie, că e cauză pur personală. Preavenerata superioritate să încredințeze afacerile pur personale unei comisiuni de 3, care singură și pe lângă cel mai strict secret să pertraceteze informațiunile, cari să se păstreze sub

incuietóre și în împrejurări mai momentóse p. e. la promoțiuni, denumiri, să deie informațiuni.

3. La fie care parochie să fie un protocol, în care preotul se inferéscă, că p. e. în 27 Dec. 1902 a predicat despre S. Eucharistia și s'a folosit de opul ori opurile cutărui autor, că a catechisat tinerimea. La fie care școlă să fie un protocol, în care să se însemneze ziua și ora, când preotul a vizitat școlă ca director și a' instruit școlarii ca catechet. — Despre cele alalte, cari nici nu-s de așa moment, protopopul se poate informa mai ușor.

E drept, că ar putea obveni cazul, că cutare preot, să inferéscă în protocol, cum că a predicat, catechisat etc. deși nu le-a făcut, dar o ast fel de falsificare încă să-și aibă medicina ei. Anume ordinațiunea să aibă dispozițiuni, privitoare la pedepsele, ce se vor aplica față de aceia, despre cari se va dovedi, că în protocoale, ce vor fi sub controla protopopilor, s'au inferit lucruri neadeverate.

Am nădejde, că ast fei de inovațiuni cu bucurie ar fi primite de cei buni, iar noi cei răi, am fi constrinși să ne facem datorița, să ne uităm de stereotipele: „nu se poate“, „nu se plătește“, cu cari zădărnici ori ce pornire bună și omorim ori ce simbură de viață.

RUȘII GR. CAT. DIN CAREI.

— 30 Dec. n. 1902.

Congregațiunea comitatensă a comitatului Sătmár, ținîndu-și în trecut de aproape adunarea pentru luna Decembrie, a aflat cu cale a se ocupa de cauza rușilor din Carei, fiind că ceruse aceștia sprijinul comitatului în încercarea lor de a se dismembra de diecesa orădană.

Când aușisem de petiția „veritabilor magiari gr. cat.“ de Carei, engeram: sermanilor de voi, cereți dar nu știți ce, cu atât mai puțin, știți de la cine. Dar m'am molcomit, în presupusul: barem apucându-ve cauza la judecata ómenilor cu pricepere și socotélă bărbătescă, cum sînt la comitat, li vor lumina pe bieții patrioți înflăcărati. Li se va spune: fiți molcomiți, că dacă un secol nu v'a putut valahisa, nici alt secol nu va fi pentru voi mai nenorocos. M'am înșelat.

Cinstita' adunare nu numai, nu s'a ținut necompetentă a se ocupa de tema ei propusă, ci care de care dintre membrii adunării emula și să nisuia a f-și areta patriotismul, perorînd pe lângă justa pretensiune (sic!?) a magiarilor gr. cat. din Carei. Cer un paroch rus, (pardon gr. cat. magiar) și între aplause frenetice propune, că adunarea atunci implinesce și va implini cea mai sfîntă datoriță, când cu o dibăcie stătornică va stărui la dismembrarea tuturor celor 44 parochii cu credincioși magiari gr. cat. și numai atunci poate fi linișcit simțemintul patriotic a fiesce căruți membru din congregațiune, când vasciscăpați „dinghiarele valahizării“ — aceste erau vorbele lui lui — 26000 magiari, azi espuși eventualității de ași perde limba, ce e mai scump, și națiunea ce e mai prețios și cari cu nimic nu se poate înlocui. În „Szatmár megyei Közlöny“

organul officios al comitatului, cetim, că între obiectele de pertractare cea mai interesantă, de aici și viul interes la desbateră ei, a fost petiția rușilor recte magiarilor gr. cat. din Carei. În desbateră s'au rostit, zice organul, vorbiri, nu numai interesante, dar împodobite de cele mai frumoșe simțeminte patriotice. S'a luat decisiul, ca comitatul să înainteze ministrului de culte o representațiune, pentru de a fi rugat, a face pașii necesari la locurile competente fiesce pentru dismembrare. E dureros, că deși avem membrii români în congregațiune și chiar preoți, nu s'a aflat nici unul, carele să fi dat deslușire clară și faptului nuceederii rușilor din Carei și a stărilor factice din parochiile din chestie.

Iată focul iese de sub spuză. Bănuiala mea, că pot să aște parochiile ruse azi magiarizată devine fapt. Forurile civile s'au bucurat tot de una, când li-s'a dat prilej, de a se amesteca în afacerile bisericesei, în deosebi, când acelea erau în ceva conex cu interese patriotice și sînt în joc naționalitățile.

De exemplu în Carei, credincioșii ruși, cari sub durata morbului fostului preot, erau molcomiți luni întregi cu funcțiunile preoților gr. cat. români din loc, azi nu voiesc a-i lăsa în biserică, deși aceia-și: archidiaconul și capelanul, sînt conceređuți cu administrarea interimală, ei cari erau mai înainte. Mai bine voiesc a fi fără de liturgie, a îngropa morții numai cu concursul cantorului, dar preot nici ca administrator interimal nu le trebuie, numai din diecesa Muncaciului.

Iată politica în biserică, introdusă de frații de altar. În comunicatul de mai dinainte, în carele am fost făcut cunoscută purcederea rușilor din Carei, am esclamat: ce va fi atunci, când vor așța 15 parochii, — azi după ce ei viséză de 44 parochii, trebuie să esclam — ce va fi când vor așța 44 parochii?

Pare că să pregătesce terenul și materialul episcopiei magiare de Hajdu Dorog. Și noi — batăr preoțimea orădană — nu ținem nici conveniri, nici cel puțin sínóde protopopesci după placul nostru. Mulți înse fac ceea ce nu poate plăcea nici națiunii, nici bisericeii noastre.

Videant consules!

V. Ardelean.

MAI NOU.

În momentul ultim aflăm, că la Ordinariatul mitropolitan a sosit lista preoților din Archidiecesă, cari sînt împărtașiți din subscrisul erarial de pe anul 1902. Suma ce s'a distribuit e de **Cor. 109192**, va se zică cu peste 10 mii cor. mai mare ca în anul trecut.

Ministrul dispune, ca împărțirea ajutoarelor să se facă în timpul cel mai scurt.

„An nou fericit!“

Pentru rescumperarea felicitărilor de anul nou, au contribuit la fondul subsidiar al preoților:

George Vlassa, cap. mil.	4 cor.
Dr. Vasile Hossu, Blaș, ...	5 „
Ioan V. Rusu, „	10 „
Aurel C. Domșa, „	3 „
Alesiu Pop, „	1 „
Suma	23 cor.

Noutăți.

Cetitorii nostri, primescă din partea redacțiunii, urările cele mai sincere de fericire și indestulare, cu prilejul Sfințelor Serbători și a începerii unui nou an.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Din incidentul ruinei turnului nou-edificatei biserici în Rebrişóra s'au primit la cassa bisericeii următoarele ajutoare: Ilustrit. Sa Eppul rom. cat. al Ardealului, în trecerea către Rodna 60 cor., banca „Bistrițana“ 30 cor., comuna polit. Mocod. 20 cor., Runc. 20 cor., Mititei 10 cor., Rodna-veche. 50 cor., banca mag. din Năsăud, 50 cor., și sint votați, dar încă neprimiți, de la com. pol. Telciu, 50 cor. Turnul s'a reedificat, biserica este sub acoperiș, dar în poziția critică actuală, creată acestei biserici, atât prin ruina turnului, cât mai ales în urma recoltei de tot slabă în ținutul nostru, ast fel de ajutoare ne sint foarte bine venite pentru continuarea lucrărilor. În numele poporațiunii aducem marini-moșilor donatori ferbinte mulțumită și recunoștință. Rebrişóra 12 Dec. 1902. Dumitru Acul, cur. prim. Anton Precup, preot. — Subscrisul în numele curatorului gr. cat. din filia Lörint, vin a aduce și pe această cale mulțumită credincioșilor din parochia Timpăhaza și filia Sz-Uifaläu, cari la stăruința tinerului și harnicului preot Nicolau Aron au dăruit pentru noua biserică, Evangeliu și un lustru în preț de 52 corone cumpărate din colecta femeilor. Apostoler procurat de Alesandru Sântu, cu 12.80 cor. Liturgier cu 5.40 cor. de Augustin Salcă. Ioan Radu din Sz-Uifaläu a dăruit 2 fesnice mari în valoare de 20 cor. Manoil Chiorean, Octoich mic cu 3.60 cor. Maria Bneur tot de acolo o față frumoasă de masă în 8 cor. Tot din Timpăhaza și Uifaläu în bani gata 10 cor. 52 fil. Iar Dna Ana Domșa, veduvă din Blaș, 2 icone frumoase în preț de 20 cor. De odată mă simt dator o aduce publice laude curatorilor George Vlas, Ioan German și Gavriil Lazar, cari pe lângă străduința fără sémân cu îngrijirea edificării bisericeii, au jertfit fie care din avutul lor din prisosință pentru mărirea lui Dumnezeu. Dee Dumnezeu, că ceea ce au contribuit să li-se respălătescă însutit, iar tinerul și zelos preot la a cărui stăruință au incurș, și pe venitor să manifesteze zelul ce cu această ocaziune l'a manifestat. Lörint în 20 Decembrie 1902. Teodor Radu, paroch gr. cat. — Curatorul bisericesc din Topa-Sânerai își ține de plăcută datorință a aduce și pe această cale mulțumită ferbinte tuturor binefăcătorilor, cari au contribuit la terminarea edificării bisericeii gr. cat. din Topa Sânerai. Maiestatea Sa a donat 200 cor. Institutul de credit „Economul“ în Cluș, 100 cor. Consistorul Metropolitan din Blaș, 100 cor. Fondul tractului Cluș 50 cor. Grof Bethlen Odön, din Drag, 10 cor, preotul și cooperatorul local, 100 cor. suma totală 560 cor. Cu ocaziunea sfințirii bisericeii în 19 Octombrie în favorul bisericeii au contribuit Dr. Simeon Tămaș advocat în Hida, 10 cor. Spectatul Domn Knöfler Ienő,

din Cubles 2 cor. Nenumerați credincioși veniți la sântire au contribuit 290 cor. 20 fil. La oltă 302 cor. 20 fil. Tot cu aceea ocaziune la petrecere a suprasolvit Dr. Simeon Tămaș, advocat în Hida 2 cor. Domnul V. Boldor notar în Cuzaplaș, 2 cor. Dómna Petran, preotésă în Ascileu, 1 cor. Domnul V. Dumitraș învățetor în S. Mihai 1 cor. Domnul I. Fekete învățetor în Zutor, 1 cor. Domnul E. Moldovan, 1 cor. Total: 10 cor. Bunul Dumnezeu să-le respălătescă însutit. Topa-Sânerai, la 16 Novem. 1902. Curatoratul.

Masa studenților. În favorul acestei instituțiuni atât de salutare, au intrat în trat în timpul din urmă o mulțime de contribuiri. Din lipsa din spaț publicare se va face numai în numărul viitor.

Rescumperarea felicitărilor de Anul nou. Comitetul central al Asociațiunii și a renouit apelul din anul trecut, către publicul român, ca să și rescumpe felicitările de Anul nou în favorul Casei naționale. De altă parte stăm și noi cu două fonduri cari au un scop tot așa de măreț și cari sint și ele avisate la dărnicia publicului românesc înțelegem fondul de ajutorare al preoțimei, ceiei atât de abandonate de toți, și fondul pentru masa studenților. Fie care să dele unde-l trage inima. Sumele trimise noue le vom cuita cu mulțumită.

Casuri triste. În afacerea căsătoriei din Alba-Iulia, stricate din pricina urei pe care dl Florian Rusan, paroch ortodox, o are față de uniți, dăm loc următoarei declarațiune în numărul 38 (de Duminecă) al „Trib. Poporului“ preotul din Alba-Iulia, Florian Rusan, publică o lungă corespondință, însoțită și de o declarațiune, în care mărecând de la o proiectată căsătorie, nimicită prin Dsa, în loc de a zice: „Dómne iartă-me . . .“ își sigilează apucăturile sale, cu cari a disgustat și nvrăjbit pe mulțino nouă poveste, ca să nu zic minciună, într'un chip cum nu un preot, dar nici cel mai ordinar om nu o ar pute face Drept ce numai și numai pentru orientarea Op. public. care nu cunoșce pe acest om devenit proverbial, declar următoarele 1. Tote pregătirile privitoare la căsătoria mea proiectată s'au făcut cu înțeleșul ca să ne cununăm la biserica gr. cat. Înainte cu câteva zile de cununie îmi spun părinții fetei și în deosebi fata: că p. Rusan, li-a spus că legea unită este o lege stricată și că i-a blăstămat etc. deci să ne cununăm la p. Rusan. După o discuție mai lungă pe tema confesională, venim popesc, m'am depărtat, pentru a mă înțelege cu părinți, respective ale aduce la cunoștință amestecul Dnui Rusan, cari s'au indignat ca și mine de atăta ură și scărbă la care e împins poporul de uniți preoți a la p. Rusan, nume ce îmi este și greu să-l amintesc, în cât veniva timpul ca poporul, care una trebuie să fie să-i aducă la reson. Și am hotărît că la nici un cas să nu pășim înaintea unui preot atât de „înțelept“ 2. Afirmarea că trebuia să ascult de nașa, Dómna Lobonțiu, cari mi-au pus în mână „un lucru cu 6000 cor.“ este o minciună împăturată și una din săgețile ruginite cu cari lucră Rusan. Ca dovadă îmi pôte servi contractul despre acel lucru încheiat cu câteva luni mai târziu cu Dl Dr. F. din Abrud. Din contră Dl Lobonțiu și Dómna, o familie respectabilă în A. Iulia cu care Rusan nici la degetul cel mic de la picior nu ajunge, m'au chiar îndemnat înaintea alor 2 martori să mă cunun unde voi voi, cu observarea, că la p. Rusan D-lor nu vin ca nași. *Capriciului p. Rusan eu nu am voit a mă supune fiind sigur că „iubitul de uniți“ ar fi pretins să schimb și pălăria cu fata. Alt cum nu toți uniții să pot îmbăta cu apă rece de-a lui Rusan.* 3. Neg că martorii subscrisi în declarația subscrisă de părinții fetei ar fi sciut ceva pe atunei despre tot lucrul. Ba chiar martorul subscris, Novac, un băiat din prăvălia unui jidan, mi-a comunicat, că declarația a fost dictată de Rusan, și scrie

de al doilea martor, învățetorul lui Rusan, care dăscălind tot ca interimal însuși spune, că trebuie să jöce cum fluera popa. Nu e mirare deci, că ocură în declarația lor frasa „iubitul și stimatul nostru preot.“ Abrud în 5 Nov. 1902. Augustin Batenți e anu întreprindetor în Abrud.

Biletele de bancă de 1000 cor. au început a se pune în circulație cu ziua de 2 Ian. 1903. Bancnotele vechi de 1000 fl. se vor retrage pe încetul din circulație, așa că ultimul termen pentru schimbarea lor e 31 Dec. 1904.

Noul tarif de căile ferate. Cu 1 Ian 1903, s'a introdus un nou tarif pe căile ferate. În locul celor 14 zone, vor fi 16 și ca urmare călătoria în departare mai mare se va scumpi. În același timp înse la trenul accelerat va fi și cl. III. și călătoria pôte fi întreruptă odată. Biletul zonei a 16 va fi de 27. 18. 10 cor. pe terenul de persóne și 30. 20. 12 cor. pe cel accelerat.

Mulțumită publică. Fiind cercată comuna noastră Bighiu, comitatul B. Năsăud în 3 August a. c. prin o tempestate cu gheață, care ne-a nimicuit întrégă recolta; la apelul nostru din 26 a acelei lune, singurul, care a binevoit a ne întinde mâna de ajutoriu a fost Magn. Domn Dr. Ioan Popp, ces. și reg., medic de stab superior, de presinte staționat în Brașov, născut în comuna noastră; din dragoste către poporul, din a cărui sin a ieșit, a binevoit a trimite în 4 Septembrie 100 corone, cari s'au împărțit celor păgubiți mai săraci, la 34 familii. Întru perpetua amintire a repausaților sêi părinti Gregoriu și Maria cândva Popp, cari l'au născut și s'au îngrijit de buna lui creștere și a înțregii lor familii, cu datul de 8 Septembrie a făcut o fundațiune de 300 corone la biserica greco-catolică de aici. În semn de dragoste față de școla din satul sêu natal, unde a primit primele cunoștințe de carte, a făcut cu datul de 31 Octombrie în numele sêu și a societății sale o altă fundațiune de 100 corone pentru școla confesională greco-catolică de aici, din a cărei interese să se dele în fie care an premii, în cărți morale și instructive pruncilor școlari săraci și diligenți cu ocaziunea examenului de vară. Pentru toate aceste ajutoare în sumă de 500 corone, venim și pe această cale a-i aduce cea mai profundă mulțumită. Dumnezeu să-i îngădească firul vieții spre fericirea familiei sale și fala comunei, din care a ieșit, și nici odată nu și-a nitat de ea! Bighiu în 3 Decembrie 1902. În numele poporului ajutat, a senatului bisericesc și școlastic: Damian Popp, preot local. — Subscrisul în numele poporului, aduc vii mulțumite Escel. Sale. Preasf. Dn Dr. Victor Mihalyi, Mitropolit, care a binevoit a dărni din casseta sa privată 100 cor. școlii gr-cat. din Săbad. Dumnezeu să i respălătescă cu viață fericită și îndelungată. Petru Suei, preot.

Convocare. Societatea academică social-literară „România Jună“ invită la a XXXII. adunare generală, care se va ținea Marți, 13 Ian. 1903, în sala de la hotel „Goldenes Kränz“ pentru comitet: techn. Gavril, Barbul, președinte, med. Iuliu Moldovan secretar I.

Petrecere. Tinerimea rom. din Orăștie și jur, invită la petrecerea cu dans, care o va aranja în sala hotelului „Transilvania“ din loc. Joi (a doua zi de Crăciun) 8 Ianuarie 1903. Venitul curat este destinat pentru bisericile române din loc. — Tinerimea română din Mediaș și jur invită la petrecerea de erna împreunată cu teatru, cântări, declamări, ce o va aranja Joi a doua zi de Crăciun în sala de la Hotel „Strugure“. Venitul curat este destinat în favorul școlilor române.

P A R T E L I T E R A R Ă .

M A M Ă .

Era luna lui Faur, sôrele apnea. Intr'o căsuță scundă, o lumină ținută în mână unei grei bolnave, dădea de știre că un suflet are să se depărteze din această lume și nu peste mult are să se presinte înaintea lui Dumnezeu, pentru a primi premiul vecinicii ferice, promis aceluia care viața lor o petrec în lipsuri și neajunsuri!

Sermana văduvă! Nu are în lumea această numai serăcia; parte a avut numai din lipsuri; a ei erezire a fost durerea și neajunsul! Nu, nu e nimic din bunurile lumii ce se o rețină, nu e nimic ce se o mângâie, nimic ce se o îmbucure.

Pe patul ei de durere a zăcut zile întregi, zdrobită de necazurile și neajunsurile lumii acesteia, și ar fi murit de sôme mai iute de cât de greul bolii, de nu erau vecinii creștini buni, cari, pentru iertarea păcatelor lor se mai îndurau și trimeteau săi duceau ceva de mâncare, și alinau cu vorbele lor dulci și pline de dragoste creștinească durerile sufletului, cari cu mult mai grele îi sînt!

Ochii îi erau căzuți în afuzimea orbitei. Voea îi tremura, abia se pôte arzi! Era ea o oftare, ea o rugăciune a unei mame serace, văduve, care lasă micul său copilăș în fragedă etate și nu are scut, nu are pe nime, îl lasă străin în lume, serac.

— Ah mörte, de ce nu mai aștepti!

Nu, nu e nimic ce se mă rețină și pentru cine să trăiesc, numai pentru acest mic copilăș! Așteptă puțin să-l ved crescute să-l ved că nu mai are lipsă de sfaturile mele, de ajutorul meu, apoi se mor! Dar nu a mea voe să fie, ci voia lui Dumnezeu!

Mai o rugăciune scurtă, care numai după mișcarea buzelor și numai de pe semnul s. cruci, cu care se sfirși, se cunoștea, urmază o căutătură plină de jale, plină de dragostea mamei, care e cea mai de pe urmă, cu care-și la rămas bun de la scumpul său odor, apoi o oftare și ochii i-se închid pentru tot de una!

Se făcu tăcere, ca în mormînt! Nime nu cuteză a turbura această liniște, toți sînt pătrunși de o jale nespusă! După cât-va vreme, ca și deșteptate din somn, la strigătul copilășului, care chiamă pe mamă-sa, și care nu răspunde, femeile evlaviöse se îngrijesc de cele de lipsă pentru petrecerea la locul vecinicii odihne. — Mulți au fost cari au venit să zică o rugăciune pentru vecinica odihnă acestei sêrace, iubită de toți. Toți admiraui fața ei, de pe care încă nu dispăruse urmele suferințelor grele, și care spunea la toți, că ea a murit în pace cu Dumnezeu și cu deapropiele său; cu încredere în Dumnezeu, care are știre și grige de paserile cerului și le dă hrană, de crinii câmpului, pe cari îi îmbracă în vesminte mai strălucitoare de cât vr'o dată s'ar fi îmbrăcat cineva în curtea lui Solomon,

Și Dumnezeu acesta avé-vă grige și de copilășul ei!

Vine preotul și începe jalnica slujbă. E mișcat, nu pôte să nu facă cât mai solemn

acésta funcțiune; cere iertăciunile, și în numele veduvei mame ie rămas bun de la copilăș!

Mörta e petrecută la grópă. S'a sigilat mormîntul, s'a cetit deslegarea! Unul după altul plécă, numai gropășii mai rămân, un copilăș care nu știe ce a sevîrșit, și preotul care observă din depărtarea căorta pași, ce va urma și ce se va alege cu copilășul mic!

De o dată copilășul își ridică capul, vede poporul depărtat, vede preotul cum stă de-l observă, și cu totă simplitatea vine la preot și-l întrebă: „Da mama nu vine acasă?“ — „Ba vine,“ — fu răspunsul plin de jale. „dar până atunci tu vină cu mine!“ Azi copilășul crește sub îngrijirea părintească a preotului, așteptând momentul fericit de a reînbrătoșa pe iubita sa mamă, pe care des o chiamă și la totă deschiderea de ușe, fuge să o întimpine . . . dar ea nu vine. . . .

C. S. 16/XII 1902.

L.

Crăciunul în laberă.

(Pe câmpia Smărdanului, 1877).

Și acei ce de-apururi au glume,
Azi tremură muși și înghețați
În jalea cea fără de nume;
Pustiă ei se simt, și-aruncați
Departa la margini de lume.

Iar cortu 'ngropat e'n zăpadă;
Nu-i ușă, nu-i cale, nu-i loc.
În haine ca'n zi de paradă,
Țin pânea înghețată la foc,
Stând unul într'altul grămadă.

E freamăt în zare: e tunul,
Ori cântec de clopot în sat?
Crăciunul e astăzi, Crăciunul.
Flăcâii țin capul plecat,
Și plânge încet câte unul. . . .

Ard vesele flăcări pe vatră;
Și ai casei, la masă, gătați.
Vin ôspeți, și cănele latră:
Le ies înainte grăbiți
Ai casei pe pragul de piatră.

Iar pânea pe masă, vecină,
Pe neted întinsul ștergar
Cu vinul din ôla cea plină;
Și însuși bunicul, cel rar
La vorbe, azi ride și'nchină.

Cu cârpa la spate legată
Nevasta se'nvirte, avënd
Spre toți câte-o vorbă 'mbunată,
Și locuri pe laviți făcënd,
E suflet și inimă totă.

Din leagăn îi bălbăie-odorul,
Se luptă din mâni și e 'n zor
Să-și ducă la gură piciorul.
Afară e sôre sub nor.
Dar haină de aur e norul.

Și-i hohot și riset în stradă,
Și însuși bunicul acum
Se 'ndôie spre geamuri să vadă
Amestecul vesel din drum
Și lupta cu plumbi de zăpadă:

O ceată mai mare de fete,
Aii prins pe flăcâi mai puțin.
Și-aprinsă e lupta 'ntre cete,
Și toți de zăpadă sînt plini
Și'n gură și'n sinuri și'n plete. . . .

Și aici în perduta câmpie
Sînt ninse cărările-acum,
Se sbuciumă vîntu'n mănîe,
Iar corbii 'n pribégul lor drum
Daă rôte prin zarea pustie. . .

G. Coșbuc.

Istorióră de Crăciun.

De Theodor Berthold.

Din timpul copilăriei, și din ultima săptămână, când așteptam cu inimă saltând de bucurie sosirea „Moșului Crăciun,“ îmi sună încă și astăzi, ca un viu echo în urechi, o istorióră ce ne spunea bunica, — o ființă dragă, cu fața blândă și privirea dulce, de adevărat matronă creștină.

Era sară, și noi copiii ne grupam cu toții în jurul scaunului cu spate înalte, răzimat de genunchii bunicei, ca ast fel să o putem vedé și auđi mai bine, focul ardea pocnind în caminul mare și vechiu, prin a cărui ușe să strecurau razele lui, jucând în diferite figurî cu colórea lui roșu feerică, ce noué ne plăcé așa de mult, iară afară pe stradă, în lumea mare, cădeau pe întrecute fulgi mari și frumoși de zăpadă, acoperind ca o mantă albă, tot ce ochiul puté vedé

Auziam din depărtare zurzuitul clopoțelilor, și a mult drăgălașelor zurgalae de sanii, cari sburaui ca vîntul de-a lungul stradelor, și cari erau tot câte un picur din multele dulci ilusii, ce umpleau inimile noastre de copii, că „Mos Crăciun“ a pornit deja pe drumul lui de ghiată. Și bunica începu: „Da dragii mei copii. — Eu nu am pomenit iarnă mai grea, mai gerósă, mai grozavă, ca iarna din anul — 1812. — Pe timpul acela eu eram o copilă tinărá, abia de 16 ani, și ca o ființă singurá și orfană în lume, m'am aflat la o mătúșică, în Germania de Ost.

Mătúșa „Gebharda“ locuia în mijlocul unui codru, într'un edificiu frumos, la care conducea un drum regulat printre miile de brađi și alți pomi seculari.

Bărbatul mătúșichii forestierul și stăpînul casei, muri cu 3 ani înainte, pentru aceea mătúșa mă chemă la sine.

Unicul ei copil, ocupă postul tatălui mort, și ast fel mătúșa rămase tot acolo, unde o legaui dulci și dragi souveniri. Numai în anul 1812 cu iarna teribilă de grea, frumoșii brađi, cu ramurile lor admirabile, erau parte culcați la pămînt, rupți și desbinați prin viscolul și furtuna iernei, parte le atrănau virfurile și cele mai frumoșe ramuri coplesite de greutatea zăpeđii, date în tóte

părțile, sloii lungi de gheață, ce stăteau lipiți de clómbele lor, păreți că spun, că frigul, gerul și înghețul a petruns până în inima și măduva lor. Aceea a fost apoi iarnă! Neindatinat de timpuriu a venit peste noi, și și-a început domnia cu un ger cumplit. Din inspirarea aerului ghețos, amorta tot ce era viu. Noptea din ascernuturile noastre audeam lătratul lupilor în visuinile lor, și ce era mai înfiorător, urletul urșilor, cari veniră din pădurile seculare a Poloniei și Rusiei alungați de fómé și ger.

Zile întregi ninge neîntrerupt, așa în cât pământul era adinc îngropat cu pățuri gróse de zăpadă. Îmi aduc fórté bine aminte, cum odată venind un viscol mare a acoperit întréga noastră locuință, cu tot ce s'a aflat în jurul ei.

Atunci Iohan și Roman, ambii nostri servitori, au lucrat zile întregi, până au aflat și descoperit calea ce ducea de la pórta noastră până la drum. Erau ca doi munți de zăpadă de dóuë părți, între cari mica cărărușe șerpua pustie. Dar nu numai grea și teribilă a fost iarna anului acesta, dar și tristă, așa de tristă, ca nici una alta. Din tóte părțile țării, toți tinerii nostri erau chemați la arme, de „Bonaparte“ infricóșatul împérat al Franciei, carele avea drept și peste țara noastră, recunoscut fiind ca puternic învingător. Toți tinerii nostri erau tiriți la Rusia, căci „Bonaparte“ cu armata lui colosală, de cincé ori câte o sută de mii omeni, voia a prinde pe împératul muscal de guler. Chiar și fiul mătușei „Gebharda“, unicul ei razim, bunul „Franz“, a fost dus cu forța. Între alte împrejurări, unul ca Franz puté sta liniscit acasă, spre a-și câștiga pânea de tóte zilele, și a îngriji de mama lui, in se sub „Bonaparte“, infiorătorul împérat francez, carele în nesfírșitele lui resbóite, perdu așa de mulți soldați, în cât acuma erau adunați cu toții fără milă, de astă dată el duse la Rusia cu sine pe toți aceia, cari abia au trecut anii de copil, și unicii copii a mamelor veduve, cari susțineau familia. Mătușa „Gebharda“ primi în locul iubitului ei „Franz“ un substitut, pe cum îl numiau atunci, un bătrân, trecut peste anii de a puté prinde arma, și carele purta pe fața lui urmele rezbóielor petrecute. Îmi aduc bine a minte, cum m'am speriat la vederea feței lui, care avé o înfățisare respingătoare, cu multele rane și tăieturi vindecate, cu tóte aceste el era tot așa de bun și blind ca un copil. „Papa Hering“, așa îl numiam noi cu toții.

Acest „Hering“ să nu credeți, că a fost un nume de ris — nu — așa se numia el „Adalbert Hering.“ El a fost pentru noi femeile o adevărată mîngăiere, și și scut în singuritatea noastră, și tiné pe ambii servitori în ordine, deși Iohan și Roman erau ómeni bravi și cu credință.

În primăvară, întéleg luna lui Maiu, pe când pădurea părea parfumată de aerul balsamat a miilor de floricele, când printre ramurile pomilor cântău vesel sutele, de glasuri dulci și armonioșe a paserilor voioșe, trecu „Bonaparte“ cu armata lui cea mare, prin țara noastră. Nici ziua, nici noptea, nu mai aveam linisce. În continuu aveam în-cuartirați, tot mereu treceau pe drumul, ce conducea spre oraș treceau întregi.

O! Dómne! ce ómeni mai avé acel „Bonaparte“ în armata lui! Francezi, Poloni, Prusi, Austriaci din Westfalia, din Wuirtem-

berga, din Bavaria, din Ilyria, chiar și din Portugalia. Acești din urmă petrecură o nópte în curtea noastră, și spre marea noastră frică făcură un foc. colosal, unde își pregătiră o cină comună.

Ei duceau cu sine tot soiul de animale, cari purtau la gâtul lor clopote cu sunete curioșe.

Erau nesce omeni curioși acești „Portugezi“, mici de stat, cu fața mai mult négră, purtau perul lung, care cădea pe umeri, ca nisce valuri negre sclicicioșe, pe cap avea caciuli cu virfuri lungi, la vale împletite de femei. Unii avea „Mandoline“ cu ei, cu cari cântău cantece populare din îndepărtata „Peninsulă Pyreneică.“ În dimineța zilei următoare, erau deja duși, numai urmele focului și murdăria rămasă de ei, mai arătau, că într'adevăr acestea ființe a Sudului odihniră o nópte în Germania de Ost. În locul lor trecură mereu alte grupe înainte, cu trimbiți și muzici, ce umpleau aerul, de alt cum tăcut și liniscit a pădurii noastre, cu un fel de fior, ce-ți trecea prin vine.

Noi priveam și ascultam cu o adevărată mirare sunetul dobelor asurđitoare, nu puțin ne-a surprins în se vederea uniformei strălucitoare a „Tambour-majorului“ cu sceptorul lui colosal. Pe urmă veniau călăreții roșii, cu mii.

Era un timp, ce te tiné într'o iritație continuă. Mătușa Gebharda, de alt cum așa de bună și milosă, a devenit prin despărțirea unicului ei fiu iubit, și prin vederea zilnică a trupelor ce treceau, prin dese neplăceri ce avusese la încuartirare, — așa de tristă, și de desperată, de nu îmi venea să o recunosc! adese vorbea cuvinte aspre și respingătoare, de mă întrebam cu mirare eu însu-mi „Óre e acésta, mătușa Gebharda, care odinórá îți era ca și o mamă, așa de bună, așa de dragă?“

Va fi numai un nor, carele va trece îndată, și se va ivi sórele fiului ei iubit.

Așa mă consolam eu insumi. Măcar de ar veni vreo scrisóre, o singură scrisóre de la cel din depărtata Rusie, cugetam eu în mine, póte s'ar mai nasce nóue speranțe în sinul mamei întristate. Dar vai! scrisórea nu sosi din nemărginita țară muscaléscă. Trecură luni întregi și nici o veste.

— În splendidul oraș „Moscvă“, zise „Papa Hering“, cătră care am început a-mi spune tnguirea mea, vor fi tinerii nostri germăni în cuartire de iarnă, împreună cu șoimii francezi, și sigur duc o viață brilliantă, și ast fel lasă scrisul de pe o zi pe alta, ba póte și uită de așa ceva.

— Franz, nu se póte, nu, nu, strigam eu în entusiasmul meu, Franz nu póte uita „Patria și Mama lui.“

— Norocul îl face pe om adese egoist răspunse Hering, trăgând din ochi.

Norocul?! O, ce trist noroc a mai fost!

Ceea ce noi nici nu presupuneam, era că întregă, imensa armată, cu toți călăreții, falnicii și frumoșii „Grenadiri“, cari îi vedurém în primăvară trecend prin pădurea noastră, erau aproape cu toții îngropați sub lințolul de zăpadă, acoperiți ca într'o manta de gheață în mult îndepărtata țară ruséscă, înghețați, amortați și astupați de gerul cumplit.

(Va urma).

SANTA CLAE.

Schiță americană de Crăciun, de Emil Berdan.

În statele unite, mai ales în familiile de origine anglo-saxonă, domnesce obiceiul, că copii mai mici, în sara de Crăciun să-și atirne ciorapii la camin sau la piciorul din apoi a patului. Pe la miez de nópte vine apoi Santa Clae (Sfintul Nicolae) pe nesimțite pe horn, cu un sac mare, și la copii bun le umple ciorapii de tot felul de jucărei și dulceturi, iar în ciorapii copiilor răi viră nesce vergi. Asemenea e datină, ca părinții, mai ales cei din cercurile înalte a le orașelor mari, în sara de Crăciun să mérgă în vre-o societate.

Pe acest obicei și datină își formă unul dintre cei mai rafinați spărgători (tálhari) din San-Louis planul său, de a face o vizită nocturnă uneia din pompósele vile din raionul vestic al orașului.

Pe tálhar tovarășii sei în batjocură îl numeau „the old prophet“ — bătrânul profet — una pentru că era vechi de ani, și a dóua pentru că purta barbă albă, lungă și perlung, ceea ce, fiindu-i mustetele rase, nu numai că-i da o înfătoșare venerabilă și-î înlesnea furțisagurile, dar la cas de lipsă îl pune în stare, ca prin fórfeci și briciu repede să se facă necunoscut.

Provedut cu chei false, cu părgăhii de spargere și cu un sac voluminos, ce si-l îmbumbase sub palton, să luă la drum. Pe strade pasanții fără indoielă trebuie, că îl țineau de un prea venerabil moșneag, căci toți îi făceau loc cu respect. La un colț de stradă se urcă într'un tramvai și ajunse în raionul plănuit, tocmai când băteau 11 óre. Să scobori la un colț de stradă, trecu cu pași linisciti pe lângă un polițist de nópte și porni mai departe în direcțiune vestică, după ce trecu prin lata și eleganta Compton-Avenue. De aci începu a se uita la singuraticile vile examinându-le. În Leonard-Avenue se opri un moment, ciuli cu urechia, se uita în dreapta și în stânga, vedându-se singur se viri într'o ulicioră strimță și dispăru în umbra caselor. Fără sgomot grăbi dealungul zidului unei case elegante cu trei etage, unde numai din ferestrele mansardelor de deasupra mai licurea o lumină peste curtea întunecósă. La ușa curții se opri și așteptă cu răbdare, până ce se stinse lumina. Acum scia, că servitorii sînt în pat. Apăsă clénța de la ușa curții; ușa nu era încuiată. Întră în curtea parțiosită și se furișă la o ușă din parter; ușa acésta era încuiată, dar el o deschise ușor cu una din cheile sale și întră într'un ambit îngust, luminat ceva prin o lampă roșetică atârnată în vestibulul din partea dinnainte a casei. Merse tiptil dealungul ambitului, apoi în sus pe câte-va trepte de piétră și ajunse la piciorul unei scări late de marmură, așternută cu tapet prețios, carea în unghiú drept ducea într'o sală asemenea de abia luminată.

Aici se opri și ciuli cu urechia. Nici cea mai mică mișcare. Apoi se sui pe scară în sus până în sală și iar mai așteptă cât-va Fiind tóte în linisce, se furișă pe a dóua scară, carea iară-și ducea într'o sală, unde ardea un policandru de gas, a cărui lumină era pe jumetate moderată.

În acest etagiú se afla chilia de durmit și budoarul dómnei de casă. Aici i-se păru, că are lipsă de precauțiune duplă. Dar pa-

dimentul salei era așternut cu tapet môle de catifea, care îi absorbea pașii. Se furișă la ușa primă din dreapta și privi prin gaura cheiei. Cheia era din lăuntru cu zar, atâta înse putea observa, că chilia era numai slab luminată. N'auzi nice un sgomot, numai tic-tacurile unui orologiu de părete. Acum înviri mânerul ușii și affă, că ușa e descuiată. O deschise lin, i-și vîri capul înlăuntru și vădu, că amîndouă paturile sînt góle și neatînse. Domnii așa dar nu erau acasă, pe pe cum și presupuse el. Acésta să vedea și din mai multe vesminte, obiecte de toaletă, schimburi și neorînduieľa, de pe masa de toaletă. Pe când intră în chilie, alipi ușa cu grijă după sine și începu a scotoci prin vesminte, scrinuri și dulapuri, dar nu află ceva lucruri de valóre, nici bani, nici scule scumpe, nici juvaere. Ce găsi nu să plâtea, să le ducă. Desamăjit dete în laturî o portieră grea de catifea și intră în chilia laterală.

Aici se opri dintr'odată uimit.

Dinaintea lui, într'un pat pompos de bronz, dormea între perini albe de mătăsa, o copilă, o mică fetiță. Și cât de admirabil de frumósă era acésta copilă! Păr bogat, auriu, într'o încâlcă drăgălașă îi încunjură fețișóra ingerescă, trandafirie. Buzișorele rumene delicate zimbiau în vis, și lungile gene tremurau lin. Mănuțele mici, delicate, odihneau peste plapoma scilpiciosă, ca și când mititica ar fi durmit rugându-se și în somn și-ar continua rugăciunea. Un chip ceresc, nevino-văție pămîntescă!

Chiar și bătrânul tâlhar se păru mișcat prin aspectul copilei dorminde. Dar nu mult. El zárise la piciorul patului ciorapii de mătăsa a micuței, umpluți până deasupra. Póte, să se afe în ei și daruri de valóre. Își scóse sacul de sub palton, se furișă la pătisor și începu a goli unul din ciorapi.

De odată se cutremurá înspăimîntat.

O zurăitură scărțăitoare resună și de odată apoi, ca și în batjocură, strigă în liniscea nopții: „cucu! cucu! cucu! . . .“ de 12 ori. Orologiul de părete, un pompos orologiu cu cuc. suna miezul nopții.

Tălharul așa se spăimîntase de tare, cât trebui să se țină de piciorul patului, ca să nu cadă.

Involuntar îi alunecă privirea înțepenită asupra copilei, ce durmia. Mititica devenise neliniscită și își freca ochii. Sgomotul orologiuului o trezise. Ea se ridică și uimită își ținti ochii marii albastri la omul de la picioarele patului.

„Tu esci Santa Clae?“ întrebă ea și să uită iute la camin. „Spune drept, pe horn ai venit?“ Nisce cărbuni mai licuriau încă în vatră. „Și nu cum va te-ai ars Santa Clae?“ adause ea cu compătımire. „Arsura dóre fórté tare, scii tu!“

Bătrânul nu-și putea mișca nici un membru. Sta inlemnit și tăcut și privirea-i nesigură alunecă peste tapet cătră portieră înapoi.

„Aha, Santa Clae!“ strigă micuța și zimbînd arătă cu degetul spre el, „acum tot te-am prins odată!“ Și ridea în bucurie sburdalnică, de resuna chilia.

Tălharul tremura și se clătina înderépt. El încăruntise în fără de legi, isprăvise multe furtișaguri cu sange rece. Față de maiestatea nevinovăției copilăresci îl părăsi curagiul!

Prima cugetare îi era la fugă. Dar era cu mult mai espert, de cât să o facă numai de

cât. Dacă îi lua copilei ilusiunea, atunci era pierdut sau trebuia se devină ucigaș. Acésta îi era imposibil. Așa dar remase.

„O, dórá te-am supérat cum-va Santa Clae?“ întrebă micuța spăimîntată. „O, voiți fi iarăși bună!“ se ruga ea doios. „De bună samă, că nu mă voiți mai purta așa de urit dragă Santa Clae! — Esci acum iară-și bun cătră mine?“

Moșnégul dete din cap, făr a zice ceva copila bătui în palme de bucurie, dar de odată deveni seriósă și tristă.

„Dar Santa Clae! Sacul tēu e de tot gol!“ zise ea și se puse pe gândite. „Ai dărui tu deja pe toți copiii buni Santa Clae? I-ai adus tu și la micuța Nancy Hanks o păpușă? Aceea, care o are n'are numai un picior și ochi de fel, și tatăl ei îi mort, și mama ei, grósa și buna Sally, bucătărăsă nóstră, trebuie să scii, și că ea cóce așa de buni colaci și tóte cele! Ai adus Nancyii o păpușă nóuă Santa Clae?“

Moșnégul dete din cap, ce era să facăalta?

(Va urma)

Crucea părăsită.

—***—

*Părăsită și pustie
Mai stă crucea colo'n deal,
Astăzi numai mărturie
Unui timp sfînt, ideal.*

*Și de sus ea trist privesce
Peste cîmp, spre sat în jos,
Iar cu gîndul rătăcește
Prin trecutul ei frumos:*

*Cînd drumarii mic și mare
Toți cu drag i-se închinău;
Cînd sâtenii la 'nălțare
Cu cîntări o 'ntîmpinau.*

*Cînd feciorii pentru țară
O chiamau într'ajutor.
Cînd fetițe 'n primăveră
O 'mpenau cu flori . . .*

*Satu 'ntreg afla atuncea
Mîngăiere l'al ei sîn;
Strălucea departe crucea
Satul cînd n'a fost păgân.*

*Lumea acum n'o ia în samă,
Aș trecut zilele ei,
Înzadar și-le rechemă;
Lumea-i plină de ate.*

*Nime nu vrea s'o 'nțelégă,
S'o desmerde nu mai vin;
Dór vre-o pasere pribégă
Pe-al ei braț de stă pușin.*

*Părăsită și pustie
Mai stă crucea colo'n deal,
Astăzi numai mărturie
Unui timp sfînt, ideal.*

A. Valea.

EMINESCU ȘI COȘBUC.

— Note comparative. —

Întroducere.

În deceniul din urmă, când curentul eminescian ajunsesese maximul evoluției, când marele apostol al durerii stăpînia de-o potrivă talentele reale și imaginare a-le tinerei nóstre literaturî, apare de odată poetul țaran Coșbuc, cu un volum de admirabile versuri.

Apariția lui a fost cu atât mai surprințătoare, cu cât, abstracție făcînd de la direcția diametral opusă curentului eminescian, Coșbuc se presintă de odata, ca un poet deplin format — ridicându-se, cu un singur volum, la trépta dintăi a poezilor români în viață.

Nu sciau domnii critici de la București, că versurile, cari i-au umplut de sinceră admirație pentru Coșbuc, apăruseră în cea mai mare parte deja cu ani înainte prin »Tribuna«, »Familia« și »Amicul Familiei«.

Spiritul de observație al domnilor critici bucuresceni — din motive pe cari aici nu e locul să le cercăm — se mărginesce la miază-nópte-apus cu Carpații.

»Un critic român literar — scrie poetul însuși în »Notice« volumului »Fire de tort« — nu e dator să cunóscă activitatea literară și a Românilor trăitori afară de Regat! De ași fi scris eu de zece ori mai bine de cât scriu și de zece ori mai mult, dacă ași fi ramas în Ardeal, sigur, că nici puiul cucului n'ar fi știut în România, că exist.«

Coșbuc scrie aceste fără supérare, constatînd pur și simplu reserva aristocratică a criticeii din Regat, rezervă, care nu trece barierele din principiū, sau dacă le trece, denótă o desorientare desevirșită față cu mișcarea literară de dincóce, cum aș pășit bună órá »Convorbirile« înainte cu trei ani.*)

Si, la dreptul vorbind, Coșbuc nici nu avea motiv de supérare, căci chiar ignorarea acésta a pricinuit ridicarea lui atât de rapidă, sinteitizînd admirația, ce alți autori și-o cástigă succesiv, încetul cu încetul, lucrare de lucrare.

În atmosfera posomorită eminesciană, când ucenicii marelui măiestru se întreceau întru a zugrăvi viața în colorile cele mai întunecate; când chiar încercările puerile băjbăiaș de lacrimi și suspine; când viața nu mai avea nici un farmec și singur Nirvana apărea, ca oasul bine-făcător al linisicii și al neființei — acordurile solitare a le lirei poetului țaran s'ar fi pierdut póte fără urmă.

A trebuit, ca el să adune la un loc tot farmecul și tótă poesia lumii din care eșise — asemenea linteii convergente din camera obscura — pentru ca isbiți de atâta farmec și de atâta intensă lumină, eminesciani nostri să se opréscă pe o clipă și să asculte glasul poetului țaran.

Și ascultându-l să înțelégă, că în afară de lumea măiestrului lor, mai este o lume mult mai senină; că viața ori cât de pustie li-s'ar părea, ea totuși trebuie să aibă un sens.

* Veđi »Familia« din 1898. Renascere literală de Il. Chendi.

„Și ori cât de amărîți să fim
Nu-i bine să ne deslipim
De cel ce viețile le-a dat!
O fi viața chin răbdat,
Dar una știu: ea ni s'a dat
Ca s'o trăim.»

Coșbuc cântă viața, Eminescu însetează după liniscea de veci; Coșbuc exclamă estaziat:

Ce cuminte-i să trăiesci
Când Ți-e dat să să stăpănesci.
Numai o viață.

În vremea ce Eminescu spune că viața-i un basm pustiū și urit.

Unul decepționat, cel alalt posomorit și amîndoi geni, întreruperea a două lumi deosebite.

Unul poetul clasei culte și tocmai de aceea decepționat, alergând după iluzii ce nu există, neîndestulit cu viața, însetînd după mörte — note proprii păturii mai culte sociale — celalalt e poetul țărănimii, vesel și nepăsător, încredîndu-se în »Cel ce viețile le-a dat,« fără pretenții mari în viață și tocmai de aceea vesel și fericit.

Apariția lui Coșbuc a făcut epocă în mișcarea noastră literară; Coșbuc ca și Eminescu a făcut școlă.

Și dacă curentul eminescian e încă tot superior școlii lui Coșbuc, e că în școlă lui Vlăhuța, care să se ridice la înălțimi vrednice de măiestrul însuși, ci numai talente tinere, în mare parte neformate, dar totuși vrednice de luat în samă.

În studiul de față — fără pretenția de a da ceva complet — vom pune alături pe Coșbuc și pe Eminescu, scoțînd în relief enorma deosebire a concepției lor poetice și, întru cât se poate, arătînd, că între acești doi poeți atât de diametral opuși, există totuși unele puncte de înrudire.

Magna ingenia. . . .

(Va urma.)

Al. Ciura.

Alesandru Papiu Ilarian.

(27 Sept. 1828—23 Oct. 1877.)

(Continuare.)

După această digresiune de sine impusă, putem urmări mai departe viața marelui Papiu. De o cam dată cei trei buni amici se despart de olaltă în anul 1854

Simeon Bărnuțiu, mai rămâne în Padua, și continuă mai departe studiile la aceea universitate. Papiu și Hodoșiu părăsesc Padua și se reîntorc spre casă, dar ajunși la Viena se despart și ei.

Hodoșiu vine și se aședă în patrie cu dorul și cu voința să conlucre și el alături cu cei alalți pioneri neobosiți și distinși ai națiunii sale la regenerarea, la deșteptarea, la cultivarea, la înaintarea și fericirea Românilor Ardeleni în toate direcțiunile.

Iar Papiu rămâne în puternica cetate austriacă, în Viena, și se aplică în cancelaria unui avocat de bun renume, căci cariera advocațională și atunci ca și acum, era mai liberă, mai independentă, și ca atare între toate carierele era cea mai potrivită pentru firea sa, ce atât de mult lubea întru toate independența și libertatea.

Dar nu mult practică această liberă și aventuroasă carieră. Cu totul șapte luni și două săptămâni lucră ca practicant în cancelaria celebrului avocat vienez Dr. Antoniu Cav. de Ruthner, nu în 1855 cum greșit a scris Iosif Vulcan¹⁾ și Vasile Grigore Pop²⁾ etc, ci începînd de la 15 Martie și până la finea lui Octobrie al aceluși an, dînd în totă vremea acesta dovezi eclatante de zelul său neobosit și de profundele sale cunoștințe iuridice.

Să nu fim înse bănuți; ca nu cum-va să aibă cuvintele noastre apariția unui elogiu forțat, și ca nu cum-va să ni-se impute, că îl lăudăm fără de nici o basă, lăsăm să vorbescă literile emise de avocatul Dr. Antoniu Cav. de Ruthner, în care destul de categoric se testează serviciul din acest timp, în această direcțiune. Iată ce zice acest avocat în punctul din cestiune în Atestatul (Zengniss) dat lui Papiu la 20 Novembre 1854:

„Eü adevăresc prin acestea, cum că Dl Alesandru Papiu, doctor în drepturi, începînd de la 15 Martie 1854 și până la finea lui Octobrie 1854 a fost aplicat ca practicant în drepturi în cancelaria mea advocațională, și în această aplicație a dat dovezi de mare diligență și temeinice cunoștințe în drepturi.“³⁾

Pe cum apare din atestatul acum citat, Papiu pe la finea lunii Octobrie iasă din cancelaria avocatului Ruthner, căci în timp de șapte luni și mai bine se convinse, că pe această carieră, de și în patria noastră era cea mai liberă și mai independentă, totuși geniul său mare nu-și poate lua un avînt mai înalt, nu poate folosi națiunii sale așa pe cum ar fi dorit. „Geniul lui Papiu n'ave cămpul liber, care-i trebuia. Restrins în cătușele absolutismului, el lîngedea, și nu-și putea lua un sbor îndrăsnet.“⁴⁾

Vrînd să muncescă în totă una vremea și din totă inima numai și numai pentru înaintarea culturii și pentru deșteptarea națiunii române, Papiu se bucură de distincțiunea principelui Moldovei Grigorie Ghica, care îl invită să ocupe o catedră la facultatea de drepturi de la Academia din Iași. Deci părăsind noua carieră de curînd îmbrățișată, urmază invitării, trece în Moldova și se face profesor la numita Academie, fiind unul între cei dintâi profesori, cu cari s'a deschis facultatea iuridică din Iași.

Ca profesor la acesta facultate el a propus cu multă însufletire și cu multă erudițiune dreptul penal și statistica, iar după aceea dreptul roman și istoria universală,⁵⁾ până la începutul anului 1858, când din grave cause, dimpreună cu alți colegi ai săi, a dimisionat, pe cum vom vedea mai la vale.

¹⁾ „Panteonul Român“, Pesta 1869, vol. I, pag. 127.

²⁾ „Conspect asupra lit. rom. și scriitorilor ei“, București 1876, part. II, pag. 176.

³⁾ Textul original german: Zeugnis. — Ich, bestätige hiemit, dass sich Herr Alesander Papiu, Doktor der Rechte, vom 15 März 1854 bis Ende October 1854, in meiner Advocaten Kanzlei in der Rechtspraxis befunden, und in dieser Verwendung Beweise grossen Fleisses und gründlicher Rechtskenntnis gegeben hat. — Wien am 20 November 1854. — Dr. Anton Edler von Ruthner. — Păstrat în Bibl. Acad. Rom.

⁴⁾ Iosif Popescu, Alesandru Papiu Ilarian în „Albina Carpaților“ din 1879, Nr. 24, pag. 375.

⁵⁾ Vulcan, Panteonul Român, pag. 127.

Trecerea lui Papiu din patria sa în Principate, pe cum ne spune Vincețiu Babeșiu, adese ori i-s'a imputat ca o „desertare dinaintea greutăților“, ce se puneu ca pedece înaintea desvoltării noastre.¹⁾

Acastă acusă inșe era tot de atâte ori nedreptă.

Să vedem, pentru ce?

Papiu, cum nici alți bărbați talentați ce au trecut Carpații în Principatele românești, nu și-a părăsit patria sa mamă fiind că nu putu să se lupte cu toate greutățile, ce aici l-au întimpinat și l-ar fi putut întimpina în decursul carierei sale publice.

Papiu era cu mult mai energic, de căt să sucumbe înaintea greutăților și pedecilor de ori și ce soiū ar fi fost acelea; și nu numai energic, dar și idealist era într'o măsură atât de mare, cum nu mulți mai erau ca dînsul între bărbații nostri de întâia categorie.

Nu se poate deci considera trecerea lui ca o succumbare, ca o faptă provenită ori din lașitate, ori din nisuința după un traiū mai bun, mai ușor și mai fără de griji.

Adevărul e, că în patria sa Papiu, ca mulți alții înaintea sa și după el, nu-și afla terenul acel larg și potrivit, unde geniul său să se pötă desvolta în totă puterea sa, și unde să pötă folosi neamului său în așa măsură, pe cum dorea sufletul său idealist. Spiritele mari tot de una și-au căutat teren de activitate acolo, unde acela aievea se afla, iar în cazul lui Papiu, în patria sa nu exista un ast fel de teren.

Să nu ne mirăm așa dară de trecerea lui Papiu în principatul Moldovei, să nu-i imputăm deci și să nu lăsăm a i-se imputa acest fapt ca o scădere a lui; să delăturăm de asupra numelui și caracterului său ori ce umbră, ce s'a ivit, ori s'ar pute ivi în punctul acesta.

De și Papiu trece în Moldova, — în acest scut al atâtor bravi și iscusiti bărbați ai nostri nefavorisați de sorte în pămîntul patriei lor — cu toate acestea el și pe mai departe rămâne al nostru. Din faptele, din scrierile și din epistolele sale putem constata în favorul celor afirmate de noi și în onorea lui, că nici cînd după trecerea lui în Moldova și în Țera Românească nu s'a rupt legătura între el și între frații sei de aici.

„El își schimbase locuința, — zice Iosif Popescu — dar sufletul său rămâne tot la frații lui cari, suferiau. De aceea ori ce acțiune a lui Papiu în România liberă era dictată și purta sigilul aceluși dor nemărginit, acelei iubiri infocate a Transilvaniei, care era trăsătura principală a caracterului său.“²⁾

Căta vreme a stat și a muncit în țările fraților nostri transcarpațini, el rămâne Ardelean. Se interesează de toate pornirile de toate lucrările și suferințele fraților sei Ardeleni; unde pöte, ajută, unde e lipsă, intrevine și cînd pretinde situațiunea noastră politică, el ridică glasul în interesul conaționalilor sei de aici, și cu nemăiestrit, dar profund și convingător condeiu le apăra cauza politică, independența constituțională a țarei lor; și vöcea sa resună puternic în toate părțile și face cunoscută cauza lor și la popöarele străine, în țările cele mai îndepărtate.

¹⁾ Veđi Cuvîntarea funebrală a lui V. Babeșiu în „Telegraful Român“ din 1877, Nr. 84.

²⁾ „Albina Carpaților“ din 1879, Nr. 24 pagina 375.

Și dacă s'a ridicat pe orizontul vieții literare și politice a fraților noștri din Moldova și Țara Românească, tot odată și nouă ne-a strălucit, și în același timp și nouă ne-a făcut fală.

Vincentiū Babeșiu spuse adevărul cel mai curat, când zise despre Alesandru Papiū Ilarian, că „din țara vecină un moment n'a încetat a ne încălzi cu razele minții și inimei sale, și înălțându-se pe aripile geniului său cu pași repezi din profesor la ministru și procuror general, din literat ilustru la masa areopagului științelor și erudițiunii naționale, n'a încetat a ne ridica și pe noi și a înălța cornul mândriei noastre.“¹⁾

Când Papiū a ilustrat prin geniul său, prin munca și operele sale Moldova și Țara Românească, tot o dată a ilustrat și patria sa mamă. Prin urmare trecerea sa la frații din țările vecine nici de cât n'a fost pentru noi o pierdere națională, și cu atât mai puțin, lucru de imputat.

Așa din interesul, din punctul nostru de vedere; dar ore fost-a trecerea lui și pentru frații noștri tranșcarpații un câștig, o bună aquisiție? — Răspundem afirmativ; căci meritele sale câștigate pe pământul Moldovei și a Țării Românești toate sînt de atare natură, cât nu mai încapă nici o îndoială.

Opera sa în țările surori nu e mai puțină de cât opera lui George Lazar, Ioan Maiorescu, Augustin Treboniū Laurian, Simeon Bărnuțiu etc. Drept, că Papiū nu face epocă în viața Principatelor române, cum George Lazar a făcut în viața Munteniei între anii 1817—1821, dar e fapt necontestabil, că și el a fost unul dintre apostolii cei mai înflăcărați ai redșteptării naționale, și răspândirii științelor pe pământul celor două Principate.

Când în epoca absolutismului austriac în patria sa nu putea servi națiunea sa română, după valoarea geniului său trece Carpații și propagă știința și naționalismul tot la frații de ai săi, și devine în scurtă vreme profesor însemnat, capacitate recunoscută, o somitate, ce își asigură loc de frunte și nume neperitor în domeniul științelor românești.

Scurt, el aici deveni prin puterile și caracterul său un bărbat celebru și distins, care nu numai patriei sale, care l'a născut și crescut, ci și țării în al căror serviciu s'a pus încă le făcu cinste și onoare, parte cu inima curată a Românilor adevărați, parte cu sufletul învăpăiat al Ardeleanului întreg și necorupt, parte cu pregătirea vastă și temeinică a omului erudit.

Talentul și munca lui Papiū și pentru frații noștri tranșcarpații fu o bună aquisiție, de mare însemnatate, și prin urmare imputările, despre cari amintesc Vincentiū Babeșiu,²⁾ și din punctul de vedere al Românilor din Moldova și Țara Românească în fond sînt necorecte, și provenite numai din prejudețiile regretabile, cu cari Românii Ardeleni și Bănățeni și mai înainte erau tractați în cele două Principate.

Înainte de 1850 în Principatele române chiar și străinii se bucurau de mai multe favoruri și mai mare cinste de cât Ardelenii noștri. „Oameni de viață și origine străină — scrie „Revista Carpaților“ —

veniră între noi cu titluri mult mai puțin merituose și în curând îi înălțară în cariere sociale, îi primirăm în societatea noastră, le detearam fetele și zestrele noastre; — le încredințară — pôte — chiar onorea noastră națională. Iar pe Românii Ardeleni sau Bănățeni îi condamnăram a rămâne tot de una dascăli, și ai ține în această pozițiune, care s'a considerat tot de una ca inferioară.“¹⁾ Lucru caracteristic, la tot cazul, pentru firea noastră.

După anul 1850, când și în Principatele românești începe a se manifesta tot mai mult spiritul libertății și al justiției, ajunse unii și dintre Ardeleni în oficii mai înalte, mai de încredere, cari până atunci se „acordău numai pămîntenilor indigeni pentru considerațiuni personale, morale sau politice.“ În era acesta mai sănătoasă, mai luminată ajunge Ioan Maiorescu director al școlilor Țării Românești, Augustin Treboniū Laurian efor al școlilor din Bucuresci, Alesandru Papiū Ilarian Inrisconsultul statului în Moldova, apoi, în locul lui Maiorescu, directorul școlilor Țării Românești, etc. Și Ardelenii noștri au și meritat înaltele oficii.

Dar ne-am înșela pe noi înși-ne, când am crede că bărbații acum amintiți și-ar fi primit recompensa lor cuvenită. Nu ne vom ocupa de data acesta cu sörtea fie cărnă, ne vom restringe numai în jurul figurei lui Papiū.

Pe timpul Principelui Grigorie Ghica, — mare patron al școlilor, și amic sincer omenilor de știință — școlile Moldovei organizate și inspectate de Augustin Treboniū Laurian luaseră un avânt într'adevăr mare și îmbucurător. În Iași pe acel timp se aflău cei mai înflăcărați profesori, ca Simeon Bărnuțiu și Alesandru Papiū. Grație activității lor neobosite și a principiilor propagate de ei și căți-va soți ai lor, în școlile din Iași începu un spirit sănătos, un curent puternic național.

Înse după retragerea din domnie a Principelui Ghica, guvernul ajunse pe mâna Caimacamilor turcesci Balșiu și Vogoridi, și a ministrilor lor, cari erau dușmanii declarați școlilor și științelor românești. Deci nu e mirare, dacă acești oameni puși în fruntea statului Moldovei, au hotărît să disolve școlile din Iași, sub pretext că acelea ar fi cuiburi revoluționare.

Sub guvernul Caimacamilor Balșiu și Nicolaū Conachi Vogoridi, vitreg întru toate culturile naționale, începură apoi intrigele meschine și scandalurile grozave, cari au „prostituit“ școlile din Iași, și a căror păgubitoare urmare fu, că Papiū dimprensă cu Treboniū Laurian, și cu alți soți ai săi, toți falnicii stegari ai culturilei românești și zeloși muncitori ai instrucțiunii naționale, fură siliți să părăsescă la anul 1858 posturile lor, ce nime alții înaintea lor nu le umplură cu mai curată dragoste și cu mai îmbelșugate rōde.

(Va urma.)

Prof. Dr. Ioan Bațiu.

PRIMA ILUSIE.

Flacăra din cuptor e ortacul meu, cu care mă întăleg în seara de Crăciun. Ea zugrăvește icōne de demult și eu mă pierd cu gândul în amintirea lor. Văd copii cu

steaua, feciorii colindând, văd bucurie în espresia feței tuturoră — e doră serbătore mare.

Pe coridor e tăcere mare, ulițele pustii și pretinii departe. Repede mi se ivesc înaintea ochilor amintiri, după amintiri — ce dulcătă se le mai visezi odată. — me opresc la chipul Margaretei.

Sedeau în banca primă. Cea mai deservită frumșete ce mi-a venit vreodată înainte. Per bogat, ochi negri ca peana corbului și cum îi resuna vōcea, ca sunetul de argint, eu mă pierdii cu totul în privirea chipului ei fermecător. Căutam în vorbele ei, în ținută, în ochi, încrederea fetelor frumșe, mi se părea înse că încă nici n'a ajuns la cunoștință, că ea ar fi frumșă.

Orele treceau repede. Nu mă mai simțiam bine acasă. În școlă aflam numai dulcătă vieții.

Tōtă ziua mă muncea gândul, că ore ce să va alege cu Margareta? Orașul e mare. Frumșele lumii se pierd în furnicarul acela de omeni, unde fie care luptă cu tōte mijlocele, ca să-și asigure traiul. Cine asigură chiar și pe cea mai frumșă fată, că va veni feciorul de împărat, din povestile acelea, cu cari și-a adăpat copilăria, îi va pune corōna pe frunte și îi va zice.

— Tu ești împărătesa mea și împărătesa acestora, cari au venit să ți-se închine.

Și pe Margareta tot farmecul basmelor o impresōră. Mă cutremuram de momentul, când se va deștepta, când pôte cariera e tinta pentru care șede pe băncile școlii.

Se apropia Crăciunul!

Ce-î va aduce Isus?

Măne voi vorbi pentru ultima oră în clasă. Le voi dori la tōte serbători fericite.

Mi se părea că Margareta e gânditoare.

— Dă, de ce ești supărată, draga mea?

S'a uitat lung la mine, apoi de-abia șoptind mă întreba.

— D-vōstre ce vă aduce Isus?

— N'are timp să vină și pe la mine când atâtea fete bune are să cerceteze.

Am ieșit pe stradă. Omenii erau rari și grăbeau de pare că frigul îi alunga cu sbicuiul pe uliță.

Două săptămâni iarăși singur!

Pe stradă, nime în casină nime!

Tōtă lumea în jurul focului de Crăciun.

Cineva îmi bate la ușă.

— Întră!

Un hamal îmi pune un pachet pe masă și fără să zică un cuvint, iese.

Aprind lampa, desfac — o mulțime de zaharicale, nucii poleite, ingeri, draci de zahar se varsă pe masă. Deasupra un petec de hârtie.

— De pe pomul de Crăciun.

Margareta.

Nici când nu mi s'a făcut o surprindere mai placută, ca acesta. Mă cugetam din nou la tōte, câte le vorbia ea, că unde va merge pe serbători, în ce haină și pe care stradă.

Îmi venea să mă îmbrac de acuma, să o întimpin, să văd cum i-se mlădie trupul, ca trestia.

Mi-se părea prea lungă vacanța.

Ași îi voit să o văd, cu mâinile ridicate cătră chipul Mântuitorului, cu ochii rugător și privirea senină. În sfirșit nici nu mă știam că ore iubire e ce mă atrage cu tōtă puterea cătră Margareta saū frică, că nu cumva valurile potrivnice ale orașului acesta mare să o deștepte din visările ei, să o ră-

¹⁾ „Telegraful Român“ din 1877, Nr. 84.

²⁾ „Telegraful Român“ din 1877, Nr. 84.

¹⁾ „Revista Carpaților“ din 1861, pag. 323—4.

pescă. Prelegerile iarăși s'au început. Eram curios, de noua constelare în clasă. Fete vechi în haine nouă. Ora suna, plecăm către casă. Înaintea școlii se risipesc elevele. Stați puțin, mă uit după ele.

Margareta se oprește în colțul stradei, stă puțin ca și când s'ar gândi la ceva, apoi vine în fugă către mine.

— Nu v'a supărat cadoul meu de Crăciun?

— Cum ț-a venit idea.

— Am zis către mama și ea a zis, că e bine.

Mă petrece până la tranvai — e așa de drăguță. În ziua următoare iarăși mi s'a făcut călăuz. Vedeam că se supără, când permiteam și altora să mă impresore. Avea o sută de nimicuri, voia să mi le spună toate. Numai eu să știu, ce se ascunde în capul ei drăguț.

Trăsuri elegante treceau pe lângă noi fete palide și chipuri ostenite de beeri și aruncau privirile, către Margareta. Ea povestea cu totă drăgălășia ei de copil, că are să mă surprindă iarăși cu ceva și cum ridea i-se vedeau dinții albi ca spuma de mare.

M'am dat și eu cu lumea în care se învîrtea ea. Îmi plăcea să o ascult, să fantazez și eu cu ea, să aflui plăcere fără margini în nimicurile, ce de atâtea ori mi le-a spus și cari erau crescute de mîntea ei ca frunza de arbore.

Zilele trecute eram în toiul primăverii, Vacanța se apropie. Cum voi putea fi atîta vreme fără a vedea pe Margareta! Îmi abat cugetele într' altă parte. Cum am și putut fi răpit de flăcări de copil în așa măsură. Lumea e stăpînită astăzi d'ora de alte idei. Rivna de câștig și traiul bun domnește deasupra tuturor.

Nu mai sînt copil, las farmecul basmelor acestora.

Mă duceam pentru ultima oră în școlă — îmi voi lua rămas bun de la toate. Nici odată nu ne vom mai întîlni. La tranvai mă aștepta Margareta. Mi s'a părea că nici odată nu o am văzut așa voioasă ca astăzi.

Sărea în jurul meu, căuta cu mînuța ei de mătăsă prin buzunariul meu, să afle bombone; i-mi spunea ce i-a spus mamă-sa despre mine.

Nu cutezam a-i spune adevărul.

De ce se o supăr, chiar eu?

Să apropia sfîrșitul orei — trebuia să spun, că ne despărțim.

Când am rostit cuvîntul despărțire Margareta a isbucnit de odată într'un plîns nebun. Ochii mi s'au umplut de lacrimi. Nu mai puteam sta așa în mijlocul lor. Pe trepte mă petreceau suspinele ei.

Din prima ferăstră să uitați cele-alalte după mine. Și când îmi întorsei din deal privirea încă odată către edificiul școlii mi s'a ivi de odată la inima vîoșea conștiinței.

— De ce i-ai sfărmat chiar tu prima iluzie?

CRUMIRUL

saŭ

călăuzul prin deșert de K. May.

(Continuare.)

„Auziți, credincioșilor, fiți și ficea Meșterilor, că Abu 'l Afrid și femeia sa, mama dracului celui mai mare, au fost omorîți. Luați torțe și frîngiții tari din

fibre de palmi, și lăsați să ve conducă acesti eroi la locul morții, ca să trăim în sat cadavrele animalelor, și să le tragem pielea de pe oșe, ardă-le focul iadului. Allah este Dumnezeu, și Mohamed este profetul lui Allah!“

Chinurile furtivoase, ce urmau vorbirei acesteia, nu se pot descrie. Se îmbrățoșau; se felicitau; strigau, sbieraŭ și urlau către Allah, Mohamed, către toți califi, către mine, către englez; era un spectacol fără de sânen. Să aduseră o mulțime de torțe, cari fură aprinse; se căștigă frîngiții, și apoi pornirăm afară din sat, în fruntea eu cu Percy, lângă mine Inse și Achmed es Sallah, care era nebun de bucurie și fericire că mă avea iarăși viu. Sgomotul cel uriaș revolta și pe turme. Cail rinchează, cămilele răcniau, vitele mugiau și câinii urlau și chelălăiau. Dar încă atunci, când am ajuns la locul, unde cele două pantere zăceau lângă olaltă!

La început nu cutezară să se atingă de ele; după ce Inse eu le-am întors pe toate laturile și ast fel se convinseseră, că într'adevăr sînt morțe, năvăliră cu toții asupra lor. Le călcău în picioare; le loveau cu pumnii; le scripaŭ în față; revărsară asupra lor un potop de cuvinte insultătoare, cum numai limba arabă poșede. Am trebuit să-mi pun toate puterile, ca să împedec a nu fi sfîrticate peile cele frumoșe.

În sfîrșit, se linișciră, și șeicul mă provocă să povestesc. Am făcut-o pe scurt, și când după aceea se convinseseră, că fie care animal era nimerit în ochi, mirarea lor nu mai afla sfîrșit. Acum panterele fură trăsite în sat, pe când eu cu Percy, Ali-en-Nurabi, Achmed, șeicul și alți vre-o câțiva, cari purtau torțe, merserăm de partea cea alaltă, pentru a cerca după urma leului.

Da, el a fost nimerit, și încă pôte că periculos, de ore ce se vedea sânge mult. Șeicul se învoi bucuros, când i-am propus ca în ziua următoare să ne luăm după urma puternicului animal. Se vedea de pe mărimea urmei, că acesta a fost un exemplar estra ordinar de mare. Cămila dusă cu el a fost a șeicului.

Când ne-am reîntors în sat, eraă deja ocupați cu tragerea peilor. Ele au fost depuse înaintea mea, ca proprietate bine meritată. Șeicul se uita la ele cu lăcomie.

„Mohamed-er-Raman, vreaŭ să-mi împlinesc o rugăciune?“ îl întreba eu.

„Vorbesec, te asculti?“ răspuse el.

„Îa-ți din peile aceste pe aceea, carea-ți place mai mult, și o păstrează. De câte ori vei privi la ea, să-ți aducă aminte de mine, când eu nu voi mai fi aci.“

„Emir, e adevărat? Ai vrea într'adevăr să-mi cinstesc mie această piele scumpă?“

„Le dăruiesc pe amîndonă.“

„Amîndonă?“

„Da, pentru că nu le pot lua cu mine.“

„A cui să fie cea alaltă peie, d-le?“

„Alui Giumeilah.“

„Giumeilah? Pentru ce?“ întrebă el mirat.

„Nu este ea, carea m'a luat sub scutul ei, când am fost eu în pericol? Allah resplătesce tot binele și tot răul; pentru ce să nu fie omul recunoscător? Dă pelea cea alaltă ficei fratelui tău. Flăoarea de la Homra-Camuda se odihnească pe ea și să-și aducă

aminte de străinul, care astăzi a deveni prietinel și fratele ei!“

„Îți mulțumesc, emir! Inima ta este plină de bunătate, și mîna ta plină de binecuvîntare. Pentru aceea tu vei recăpăta ficea și lapa, cari au fost furate de la șeicul Sebira-ilor.“ — — —

III.

Ruh es Sebcha.

Înainte de a merge să mă culc, șeicul mi-a legat rana cea mică de la nîm și mi-a dat paltonul la femeia sa, ca să-l repareze, unde a fost spintecat. În sat a domnit totă noaptea o viață sgomotosă, așa că n'am putut dormi de cât foarte puțin. Vorbiau despre vîntoșia de lei de mîne și despre faptele eroice, cari voiau să le esecute cu ocaziunea aceea. Știindu-ne pe noi lângă dîșii, Meșterii deveniră dintr'odată vîntori de lei, foarte curajoși și întreprindători.

Abia mă trezi din somn murmurul tare al rugăciunii de dimineață, când șeicul intră în cort, spre a-mi spune, că toți sînt gata de plecare.

„Merge și crumirul cu noi?“ îl întreba eu.

„Nu; tu știi d'ora, că nu-i este permis să părăsescă satul.“

„Și totuși mi-ar plăcea, dacă ar veni și el cu noi.“

„Pentru ce emir?“

„Ești sigur, că în absența noastră el nu va întrepinde ceva, ce nu-i este permis?“

„Și-a dat cuvîntul.“

„Nu-l va ținea, pe cum a făcut și la Sebira-I. În inima sa locuesce falsitatea, iar pe buzele sale minciuna.“

„Îți promit, că bărbaiții, cari vor rămănea aci, îl vor supraveghia. Ficea lui Ali-en-Nurabi și lapa acestuia, vor fi sigure contra lui.“

„Asta o aștept cu siguranță! Haide, să pornim!“

„Veți călări pe armăsarii tău?“

„Da.“

(Va urma.)

Posta „Unirii“.

N. R. Nu-i de noi, am dat-o la coș.
I. S. „Partea literară“ e de astă dată ocupată, pôte mai târziu.

G. M. A remas pentru alt număr.

S. R. Același răspuns ca mai sus.

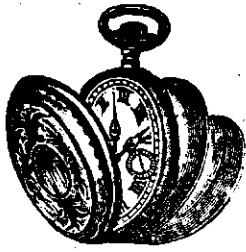
Dr. V. B. Ne pare așa de rău, că manuscrisul D-Tale a sosit prea târziu pentru numărul de Crăciun. Celelalte vor urma. Când ai de gând să vii la noi? te vom primi foarte bucuros.

Am primit și achitam abonamentul de la: Csenger-Uffalu pe 1902. Ohaba (Făgăraș) pe 1902. Ghurghiu pe 1900. Racovița (Buziaș) pe 1902. Năoiu pe 1901 și 1902. Hozsú-Pályi pe 1902. Tritul-superior pe 1901. Ticvanul-mic pe 1902, sem. 2 și întreg an. 1903. Ighiu pe 1902 sem. 1. Cele 12 cor. trimise în 25/I și 6 cor. în 24/7 încă s'au primit și achitat în posta red. ceva mai târziu. Sajó-Sz.-Iván pe 1903. Spini pe 1900. Teocul-superior pe 1902 sem. 2. Cele 6 cor. din 4/7 a. c. încă s'au achitat ceva mai târziu. Anul 1902 e plătit întreg. Chizdia pe an. 1902 întreg. Lapi pe 1900. Sarasău pe an. 1900. Ultima plătire a fost în 24/12 1900 cu 12 cor. pe an. 1899. Deci anii 1901 și 1902 sînt în restanță. Secaș pe 190 și 1902. Csanádos pe Ian. — Martie 1903. Belényes-Ujlak pe 1903 sem. 1. Vaideiu (Ludoș) pe 1899 și 1900. Tötös pe 1902. Dr. Laur. Orade pe 1903. Lappó pe 1902. Sân-Martinul-de-câmpia pe 1901. Maier (Năsend) pe 1903 sem. 1. Fôia merge sub fașă Nr. 718 și restanță este pe anii 1897 — la finea anului 1902. Binevoii a ne trimite și restanța acesta. Bocicoel pe 1901 și 1902. Pintic (Teaca) pe 1902. Corieșteni (Jiu) pe 1903 sem. 1. Fôia v'e merge sub fașă Nr. 989 și restanță cu abonamentul din an. 1892 până la finea an. 1902. Binevoii a îngriji de achitarea lui. Petros pe 1902. Hamba pe 1902. Bouțariul-superior pe 1899. și 1900. Kis-Somkut pe 1903 sem. 1. Curciu (Körös) abon. s'a achitat în posta red. Nr. 52, dar cu o mică greșelă de tipar. Repetăm, că abou. s'a plătit pe 190. și 1902.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

Inserate.

(54) 2—20

Numai 2-75 cr.

Să trimite cu ram-
bursă ori anticipan-
du-se prețul.

Un escelent ceas de busunar Remontoir, de nichel sistem „Patent Roskopf.“ Se vinde cu garanță de 3 ani. — Se dă gratis și o frumoasă catenă aurită și alte articole de reclam.

Celor ce nu le convine li se retrimite banii.

E. HOLZER

mare deposit de ceasuri și juvaere

Krakovia Stradom 18.

Liferantul oficialilor de stat.

Prețuranturi se trimit la cerere gratis și franco.

Se caută agenți.

814 v. număr
1902.

(2) 1—1

Arverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezennel

közírré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbírósnak 1901. évi V. 219 számú végzése következtében Dr. Walentschik Ferencz ügyvéd által képviselt Láutzki Sándor javára Grosz Reinhold ellen 395 k. — f. s járul erejéig 1901 évi május hó 21-én foganatosított kielégítési végrehajtás utján lefoglalt és 1027 k. — f.-re becsült következő ingóságok, u. m.: bolti vasáru cikkek nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbírósnak 1902. évi V. 287/ 15. számú végzése folytán 395 kor. — fl. tőkekövetelés, ennek 1901 évi április hó 30-ik napjától járó 6% kamatai, váltó díj és eddig összesen 86 kor. 61 fillérben bíróilag már megállapított költségek erejéig helyben alperes üzletében leendő eszközésére 1903. évi január hó 9-ik napjának délelőtti 10 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, becsáron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Balázsfalván 1902. évi Deczember hó 19-ik napján.

Thát György.
kir. jbirósági végrehajtó.

2696 v. szám
1902.

(3) 1—1

Végzés.

A n. enyedi m. kir. p. ü. igazgatóságának 1902 évi aug. 5. én 33898/1902 I. 2 sz. a, kelt megkeresése és kimutatása alapján a zálogjog 204 k. 80 fl. adótarifázás erejéig az 5% kamattal kibővítettével mellett Domsa Izidorné balázsfalvi lakosnak a Balázsva városi I. R. 105. sz. tjkvben A + 4 rsz. a. foglalt ingatlanból való jutalékára mint fő. és a Balázsfalvi városi I. R. 186 sz. tjkában A + 2 rsz. a. foglalt ingatlanból való jutalékára mint mellék jelzálogra a kir. kincstár javára bekebelezeteni rendeltetik. a bejegyzés foganatosítása pedig a telekkvi irodának meghagyatik.

Miről érdekeltek értesítetnek.

A kir. járásbírósnak ikkvi hatósága.
Balázsfalván 1902 évi aug. 23-án.

Császér
kir. albiró.

(1) 1—3

BĂIEȚI

din casă bună, cari știu scrie și ceta, se primesc ca învățăcei în brutăria lui

Ștefan Moga
Sibiú, Bahngasse.

Fundat în anul 1789.

ERNEST KRICKL & SCHWEIGER

liferanți de curte ces. și reg. pentru materie de mătăsa și ornamente sacre.

Vieřna I. Kohlmarkt 2.
„la porumbul alb“.

recomandă

ornatele sacre, pregătite strict după ritul grec, ca de exemplu falone, diaconale, sticharii, saccos, omofor, epigonation, mitre, mandii, plascanice, baldachine, praporii etc. cum și toate utensiile și vasele sacre de metal, ca disc, ciboriu, cruce, chivor, artoclasie, ticheriu și dicheriu, cădenițe, candelă, sfeșnice, candelabre etc. toate pregătite solid și cu prețul mai ieftin de fabrică.

Cataloge ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.